

NEKI FENOMENOLOŠKI ASPEKTI PROSTITUCIJE U HRVATSKOJ***Prethodno saopćenje**

Primljeno/Received: 21. 2. 2023.

Prihvaćeno/Accepted: 3. 11. 2023.

Pero MIHALJEVIĆ
Anna-Maria GETOŠ KALAC**Abstract**

U radu su predstavljeni rezultati kvalitativne analize prostitucije u Hrvatskoj prema izvršenoj podjeli prostitucije na onu niske, srednje i visoke razine. Cilj provedene studije i predmetnoga rada je stvaranje jasnije predodžbe o aktualnoj fenomenologiji prostitucije, a temeljem toga i o čimbenicima koji na nju utječu, kao i o mogućim smjerovima prevencije u pogledu etiologije prostitucije. Polustrukturirani intervjui s ispitanicima koje se bave prostitucijom i policijskim službenicima koji se bave sprječavanjem prostitucije su radi preglednosti i sistematičnosti podijeljeni na razine, izvršena je tematska podjela sadržaja razgovora prema predstavljenom upitniku te je isto radi preglednosti prikazano tablično, nakon čega se analizom nastojalo doći do zaključka o eventualnim zakonitostima same pojave. Pored toga, na kraju istraživanja su u tablici prikazana opća saznanja policijskih službenika o fenomenu prostitucije, njihovi stavovi o samom fenomenu, kao i o važećem zakonodavnom okviru. Rezultati istraživanja i analize pokazuju kako je ulična prostitucija u Hrvatskoj gotovo iščezla, dok je ona srednje razine dominantno zastupljena jer nudi znatno veću razinu zaštite i sigurnosti (kako fizičke, tako i od stigmatizacije, ali i policijske detekcije). Prostitucija visoke razine više je u fokusu novih komunikacijskih kanala i medija prepunih 'uspješnih' ljepotica koje žive 'na visokoj nozi', a najčešće se radi o ženskim osobama koje imaju određeno zakonito zanimanje/profesiju, dok se prostitucijom bave povremeno radi popravljavanja imovinskog stanja, pri čemu su većinom odrastale u prosječnim obiteljima bez detektiranih trauma ili viktimizacije.

Keywords

prostitucija, razine prostitucije, trendovi, Hrvatska

* Predmetni se rad temelji na empirijskim podacima prikupljenim u sklopu doktorskog istraživanja dr. sc. Pere Mihaljevića pod naslovom „Kriminološka i kaznenopravna analiza prostitucije u Hrvatskoj“ i pod mentorstvom prof. dr. sc. Anna-Marie Getoš Kalac, a sam rad je napisan u okviru znanstvenog projekta "Hrvatski monitor nasilja: Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava - CroViMo" (UIP-2017-05-8876), sufinanciran od strane Hrvatske zaklade za znanost."

1. UVOD

Uvodno se može istaknuti kako prostitucija i dalje fascinira i postoji u svim društvima te ima bezbroj oblika, skrivena i otvorena prostitucija lako se može naći u suvremenim urbanim sredinama, a sve mjere protiv komercijalnog spolnog odnosa služe samo povećanju fascinacije (Ditmore, 2006: xxvii). Činjenica je da se prostitucija kroz povijest uglavnom nije odobravala, ali se preko nje veći dio vremena prešutno prelazilo (bez ozbiljnog društvenoga i državnog djelovanja), vjerojatno zbog spoznaje da je riječ o fenomenu koji je, na neki način, imanentan samom društvu. S druge strane, postoji toliko oblika i vrsta prostitucije da čak ne postoji opće prihvaćena definicija fenomena¹ (već svaka znanstvena disciplina svojim diskursom određuje pojavu), dok postojeće definicije često imaju ishodište u ideološkim predrasudama (Schulze i sur., 2014:12-13). Prosudba koju društvene i političke snage daju fenomenu prostitucije (od njezina tumačenja do posljedica u smislu zakonodavnih mjera) najčešće se razlikuje u dva negativna gledišta prostitucije: društvena ili pojedinačna šteta i dva pozitivna: kao resurs i prilika za rad (Danna, 2014:10-12).²

Kao i u mnogim drugim područjima istraživanja kažnjivih ponašanja (koja barem u Hrvatskoj uključuju i kaznena djela i prekršaje), nemoguće je fenomenološke odrednice ilegalnog tržišta seksualnim uslugama (Wehinger, 2011)³ i njihove aktere ispitati i razumjeti isključivo temeljem nalaza dobivenih korištenjem službenih statistika o registriranom kriminalu, neovisno o tome radi li se o policijskim, državnoodvjetničkim ili pak sudskim podacima. Izazov s kojim se susrećemo nije ograničen 'samo' na pretpostavljenu veću ili manju tamnu brojku (Getoš

¹ Prema Hrvatskom jezičnom portalu, Prostitucija se definira kao 1. zadovoljavanje tuđih seksualnih želja za novac kao zanimanje ili djelatnost, 2. pren. potkupljivost, neprincipijelnost, obeščaćivanje, gubljenje dostojanstva (prostitucija umjetnosti; prostitucija znanosti).

² Kao društvena šteta (tradicionalno, vidi u fenomenu prostitucije društvenu kugu koja se odnosi npr. na prakticiranje seksualnosti izvan braka i opasnosti od spolne zaraze, korištenje seksa kao robe, kvarenje maloljetnika koji su svjedoci toga, remećenje javnog mira, degradaciju područja u kojima se provodi, kao i podržavanje aspekta ženskog spola kao nečega što se može kupiti i prodati i dr.); kao pojedinačna šteta (tvrdnja da oni koji se prostituiraju pate od moralne degradacije, gubitka dostojanstva ili vrlo ozbiljne psihičke štete, što može dovesti i do šizofrenije, te potiče pribjegavanju opasnim tvarima, alkoholu, heroinu, kokainu, a sve kako bi se olakšala bol); kao resurs (vidi prostituciju kao resurs koji bi legitimno trebalo koristiti kao osobni izbor, i stoga bi trebalo držati izvan zakonske regulacije, dopuštajući samo oblike samostalnog upravljanja organizacijom); kao rad (vidi ju kao posao i zato se naglašava potreba njezinog punog priznanja kao aktivnosti koja se otvoreno prakticira, sa zaštitom onih koji rade u njoj, kao i onih koji imaju koristi od pružene usluge, uvođenjem standarda sigurnosti na istoj razini s drugim strukama).

³ Wehinger primjerice prostituciju svrstava u tip I ilegalnih tržišta (zajedno s drogama, ropstvom, trgovanjem ljudima, dječjom pornografijom, nasilnom pornografijom i onom u kojoj se koriste životinje, dječjom prostitucijom te krijumčarenjem osoba), odnosno onih ilegalnih tržišta na kojima se trguje dobrima koja su sama po sebi zabranjena (uključujući proizvodnju), ali se prostitucija (ukoliko je potpuno dekriminalizirana, odnosno legalizirana) prema njemu može pojaviti i kao tip V ilegalnih tržišta na kojima se trguje dobrima u ograničenom/reguliranom okviru (zajedno s oružjem, cigaretama, dragim kamenjem, drvom, zaštićenim vrstama, igrama na sreću, sigurnosti/zaštitarstvom), a ukoliko se akteri ne pridržavaju normativnog okvira kojim je uređeno legalno tržište seksualnim uslugama. Vidimo da istraživanje prostitucije (posebice kroz vrijeme i usporedno s drugim državama) nije kompleksan izazov samo su sferi kaznen(opravn)ih znanosti, već i onih ekonomskih za koje to na prvu pomisao ne bi ni slutili.

Kalac i Pribisalić, 2020:637-673) promatranog fenomena ili posljedice statističkog filtriranja (Derenčinović i Getoš, 2008:9-11) kroz razne instance tijela gonjenja, već se prvenstveno odnosi na količinu i kvalitetu samih statističkih podataka. Naime, upravo ukoliko bi sva prostitucija (kao i širok spektar uz nju vezanih kažnjivih ponašanja) bila registrirana a time i rasvijetljena, odnosno obuhvaćena službenim statistikama o kriminalu te niti jedan predmet ne bi 'ispao' kroz statističko filtriranje, takvi nam podaci i dalje ne bi omogućili potpuni uvid u fenomenologiju i etiologiju prostitucije, jer jednostavno ne sadrže podatke kojima možemo odgovoriti na neka od ključnih kriminoloških pitanja o tome 'kako?' i 'zašto?' se prostitucija događa. Stoga terensko kriminološko istraživanje opservacijom i intervjuom nije samo 'korektiv' ili moguća 'alternativa' analizi službenih statistika, već *conditio sine qua non* razumijevanju prostitucije. Kvalitativni intervju, kako je korišten u sklopu predmetnog istraživanja, je stoga od presudne važnosti za istraživanje fenomena prostitucije te podrazumijeva dijalektički proces u koji su aktivno uključeni i istraživač i ispitanik koji zajedno rekonstruiraju prošlost, bilježe sadašnjost i predviđaju budućnost (Palacios, 2009:425). U svojoj se osnovi radi o razgovoru koji može biti potpuno ili djelomično strukturiran (unaprijed definiran protokolima) kao i slobodne forme u slučaju eksplorativnih istraživanja – konkretan pristup diktiran je s jedne strane istraživačkim pitanjima te (ne)osjetljivošću tema razgovora, dok ga s druge strane determiniraju iskustvo i umješnost istraživača⁴, ali i kontekst u kojemu se intervju vodi (društveni, situacijski, prostorni i sl.).

U odnosu na rad i provedeno istraživanje, jedino značajnije (i slično) istraživanje prostitucije u Hrvatskoj je nedugo završeni projekt Regulacija prostitucije u Hrvatskoj (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2019-2023). U istraživanju su seksualne radnice podijeljene u dvije skupine: one koji to rade isključivo da bi preživjele, a uglavnom se radi o ovisnicama ili beskućnicama, i one koji to smatraju poslom kao i svaki drugi (intervjuirano 20 osoba, 16 žena, 4 muškarca, u dobi od 24 do 66 godine), dok su se policajci i suci koji su bili ispitani u istraživanju uglavnom složili da bi se prostitucija trebala legalizirati. Za potrebe ovoga rada (doktorskog istraživanja) načinjen je pregled prostitucije prema stratifikacijskim razinama (s obzirom na zajednički identitet, slične interese i sličan životni stil), i jer se kroz tu podjelu mogu iščitati najbitniji parametri koji određuju pojavu prostitucije (Mihaljević, 2021). U konačnici, prostitucija obuhvaća tri široka i različita segmenta „profesije“ koji se obraćaju kupcima, odnosno tržištu, a radi se o prostituciji visoke razine (pratnja/eskort i djevojke na poziv / call girls), zatim srednje razine, koja uključuje prostituciju u unutarnjim prostorima (bordeli, barovi, klubovi, saloni za masažu itd.), dok najniža razina obuhvaća prostituciju na otvorenom ili uličnu prostituciju (Adair i Nezhyvenko, 2017).

2. METODOLOGIJA

Tehnikom polustrukturiranog intervjua su u razdoblju od 2017. do 2019. prikupljeni kvalitativni empirijski podaci od dvije skupine ispitanika: 1. policijskih službenika koji se bave problematikom prostitucije (ukupno 24, uz zastupljenost svih policijskih uprava te ravnateljstva policije), 2. triju

⁴ Značajno je ovdje napomenuti kako je istraživač koji je na terenu provodio studiju metodom polustrukturiranih intervjua izrazito iskusni kriminalist s preko 10 godina iskustva u vođenju (informativnih) razgovora s počiniteljima, žrtvama, svjedocima i građanima u svim situacijskim prilikama, a što je uvelike doprinijelo kvaliteti vođenih intervjua, kao i količini te sadržajnosti dobivenih podataka.

uličnih prostitutki, triju prostitutki srednje razine te triju visoke razine (ukupno 9 na području grada Zagreba).⁵

Protokol intervjua podijeljen je u dvije veće cjeline te predviđa bilježenje osnovne faktografije u odnosu na održani intervju (datum, vrijeme, mjesto i lokacija razgovora te posebno relevantna opaska o samoj atmosferi tijekom razgovora, prekidima i sl. čimbenicima koji utječu na sadržaj i tijek intervjua). Prvim dijelom protokola obuhvaćeni su podaci o ispitanicima (spol, dob, stručna sprema, radno iskustvo i vrijeme bavljenja prostitucijom, odnosno rada u policiji), dok su drugim dijelom obuhvaćeni podaci o fenomenu prostitucije, a koji posebno targetiraju sljedeće skupine podataka: procjena stanja na terenu (učestalost i rasprostranjenost prostitucije u RH; vrste prostitucije (niska-ulična, srednja – saloni za masažu i stanovi, visoka - escort ili VIP prostitucija)); procjena stanja na terenu - u usporedbi sa zabilježenim slučajevima, odnosno oslikavaju li službeni podaci realno stanje na terenu; glavne karakteristike osoba koje se bave prostitucijom (prema vrstama prostitucije; prosječna dob, spol, obrazovanje; uzroci i motivi za bavljenje prostitucijom; materijalno-financijska situacija prije/tijekom/nakon bavljenja prostitucijom; okolina/porodica zna čime se bave; način ulaska u ovaj posao, način pronalaska mušterija, cijena i vrste usluge, mjesto provođenja aktivnosti - ulica, saloni za masažu, call girls, bračno/obiteljsko stanje; izloženost neugodnim seksualnim iskustvima u mladosti, zlostavljanje ili nešto treće, iskustva sa spolno prenosivim bolestima, izloženost nasilju organizatora; ranija prekršajna i kaznena osuđivanost); glavne karakteristike organizatora (prema vrstama prostitucije; prosječna dob, spol, obrazovanje; imovinsko i bračno/obiteljsko stanje; glavni motivi za organiziranje prostitucije; način organizacije, pripadnost većoj skupini ili samostalni organizator, nasilje, bavljenje drugim kriminalnim aktivnostima, način pronalaska „radnica“, podjela novca; ranija prekršajna i kaznena osuđivanost); glavne karakteristike klijenata (prema vrstama prostitucije; o pripadnost određenom društvenom sloju; prosječna dob, spol, obrazovanje; način pronalaska osobe koja se bavi prostitucijom, cijena i vrste usluge, mjesto provođenja aktivnosti; bračno/obiteljsko stanje, sklonost nasilju, motivi za korištenjem takvih usluga); osnovne odrednice tržišta prema vrstama prostitucije (gdje se kupuje/dogovara; gdje se usluga obavlja; koje su cijene za koje usluge; uočeni trendovi posljednjih 10 godina; postoje li određene zakonitosti pojave); problemi prilikom bavljenja prostitucijom koji se javljaju u praksi (policija, mušterije, konkurencija); procjena je li prostitucija u porastu/stagnaciji/opadanju, policija podjednako otkriva prostituciju na svim razinama; percepcija o aktualnom zakonskom uređenju prostitucije (prekršajnom i kaznenom); prijedlozi što i kako bi trebalo regulirati prostituciju; osobni stav ispitanika prema prostituciji.

⁵ Glede osoba koje se bave prostitucijom, Grad Zagreb je izabran temeljem prethodne analize (kako se ne raspolaže relevantnim podacima o ukupnoj populaciji, Grad Zagreb je izabran za istraživanje, odnosno postupak odabira podskupine/uzorka), radi same dinamike i pojavnosti pojave u glavnom gradu Hrvatske, imajući pri tome u vidu sve nedostatke statističkih pokazatelja (i medijskih natpisa o pojavnosti prostitucije), uz poznatu 'sezonalnost' drugih područja u državi (vezano uz ljetne mjesece i turističke najaktivnije destinacije). Pored toga, samo poznavanja 'scene' u Gradu Zagrebu i mogućnosti regrutiranja visoko osjetljivih ispitanika 'poslovično' nesprennih na ovakav vid suradnje je bio također jedan od odlučnih čimbenika.

Angažman i kooperativnost policijskih službenika je bila dobra,⁶ dok su za potrebe analize korišteni intervjui s policijskim službenicima provedeni na području Zagreba (5), Rijeke (1), Pule (1), Zadra (1), Splita (1), Dubrovnika (1) i Osijeka (1). S druge strane, regrutiranje osoba koje se bave prostitucijom je bilo iznimno izazovno, a postignuto je dijelom izravnim pristupom potencijalnim ispitanicima (ulična prostitucija) uz zanemariv honorar, dijelom posredstvom odvjetnika koji potencijalno zanimljive sugovornike zastupaju u parnicama, kao i korištenjem osobnih saznanja, pri čemu nije uvijek bilo privole za audio-snimanje (nedostatak povjerenja i strah od stigmatizacije i/ili samoinkriminacije). Klijente i organizatore, iz istog razloga (nedostatak povjerenja i strah od stigmatizacije i/ili samoinkriminacije), nije bilo moguće privoljeti na intervjue. Svi su intervjui transkribirani (ili kao transkripti audio snimki ili kao bilješke vođene tijekom razgovora) te kao takvi analizirani.⁷

Razgovori i intervjui s osobama koje se bave prostitucijom i policijskim službenicima koji se bave sprječavanjem prostitucije su radi preglednosti i sistematičnosti podijeljeni u razine. Naime, za svaku od tri razine prostitucije (u radu korištena podjela na nisku, srednju i visoku razinu prostitucije) je izvršena tematska podjela razgovora prema prethodno predstavljenom protokolu te je isto radi preglednosti prikazano tablično, nakon čega se analizom nastojalo doći do zaključka o eventualnim zakonitostima same pojave (na svakoj od razina). Pri analizi kvalitativnih podataka su pretraženi uzorci koji sažimaju ključne aspekte podataka, odnosno isti su sažeti i svedeni na zajedničke dijelove. Kako se radilo o manjem broju sudionika (bez obzira na značajan broj pitanja/tema) nije provedeno kodiranje podataka (niti programska analiza podataka). U smislu generalnih etičkih principa u znanstvenim istraživanjima poštivana je anonimnost intervjuiranih osoba, identifikacijski podaci nisu traženi te je prije razgovora dobiven informirani pristanak (upoznati su svi s ciljem, svrhom i načinom korištenja podataka). Po dovršenom prikupljanju podataka, isti su obrađeni, odnosno izvršena je tematska analiza te su induktivnom/deduktivnom metodom izvedeni određeni zaključci. Pored toga, na kraju rada su u tablici prikazana opća saznanja policijskih službenika o fenomenu prostitucije, njihovi stavovi o samom fenomenu, kao i o važećem zakonodavnom okviru.

3. REZULTATI

3.1. Niska razina prostitucije

Ulične prostitutke obuhvaćaju najniži sloj i najjače su stigmatizirane. Provedena ispitivanja javnog mijenja pokazuju kako je javnost puno tolerantnija prema prikrienoj prostituciji nego onoj koja se odvija na ulici (Weitzer, 2000:159-180).

⁶ Načelnik uprave kriminalističke policije je po zahtjevu za provođenje studije sačinio raspis po policijskim upravama i naložio da se za intervju odrede policijski službenici s najviše iskustva na poslovima suzbijanja prostitucije, no tijekom provođenja intervjua, radi skromnih saznanja/iskustva određenih ispitanika, kao i ponavljanja prethodnih saznanja prikupljenih od ostalih (u nekim slučajevima i radi rasporeda na radno mjesto protivno volji samog policijskog službenika te drugih osobnih razloga), svi intervjui nisu obrađeni tj. prikazani u radu.

⁷ Obrađeni/prikazani broj ispitanika u obje skupine je rezultat njihovih saznanja, naime, s širenjem broja ispitanika (kao i obradom intervjua u slučaju policajaca) se zastalo kada je uočeno da njihova saznanja ne doprinose cilju istraživanja niti proširuju prethodno prikupljena saznanja (uz druga ograničenja navedena u radu).

Ulična prostitucija se odvija na način da se takve usluge nude na ulici, parku, javnom mjestu, vozilima i slično, raširena je u društvima gdje je ekonomija loše razvijena ili je doživjela slom, kao i u društvima s nedostatkom alternativnih vidova zaposlenja (Espinosa Narag i Royo Maxwell, 2009:575). Cijena usluge je minimalna jer ne postoje troškovi plaćanja infrastrukture (osim u slučaju korištenja hotelske sobe, trošak koji izravno snosi kupac). To je ekonomska prednost za klijenta i prostitutku koja ne mora podnijeti nikakav fiksni trošak, niti mora planirati aktivnost, kao što je slučaj kod prostitucije u zatvorenom. Ulica, kao mjesto rada, može s gledišta nezavisnosti i upravljanja vlastitom zaradom predstavljati optimalnu okolnost za prostitutku, barem u najboljem slučaju. U uličnoj prostituciji najočitiji nedostatak za žene je da se nalaze same, uglavnom na izoliranom mjestu tijekom odnosa s kupcem. Izložene su muškom nasilju, koje se društveno odobrava spram žene na koju se gleda kao kurvu, stoga su česte situacije u kojima muškarac odbija platiti ili uzima novac nakon seksualnog odnosa (Danna, 2014: 22-23). U posljednjih 15-ak godina je u Europi zabilježen veliki pomak od ponude seksualnih usluga na otvorenom prema ponudi u zatvorenom prostoru, uslijed niza pravnih i zakonodavnih mjera koje imaju ograničen opseg djelovanja u industriji seksa (Brussa i sur., 2009). Slijedom svega iznesenoga dade se zaključiti kako su glavne karakteristike prostitucije niske razine izražena stigmatizacija, loši uvjeti rada te visok rizik od nasilja i zlostavljanja.

U tablici 1. su iznesena glavna saznanja prikupljena tijekom razgovora s osobama koje se bave uličnom prostitucijom.

Tablica 1. Niska razina prostitucije – Odgovori na glavna pitanja

<i>PROSTITUCIJA NA OTVORENOM, ULIČNA (intervju s 3 ženske osobe)</i>	<i>1.1. Starost - 51 godina Prostitucija – oko 25 godina</i>	<i>1.2. Starost – 41 godina Prostitucija – oko 10 godina</i>	<i>1.3. Starost – 37 godina Prostitucija – oko 15 godina</i>
<i>Obrazovanje</i>	<i>SSS, tekstilna radnica</i>	<i>Bez SS, samo osnovna</i>	<i>Bez stručne spreme</i>
<i>Bračni status</i>	<i>Neudana</i>	<i>Razvedena</i>	<i>Neudana</i>
<i>Djeca</i>	<i>Nema</i>	<i>Dvoje maloljetne djece</i>	<i>Više oduzete djece u skrbi</i>
<i>Državljanstvo/Nacionalnost</i>	<i>RH/Hrvatica</i>	<i>RH/Hrvatica</i>	<i>Centra za socijalu RH/Hrvatica</i>
<i>Razlog</i>	<i>Loša financijska situacija, nemogućnost pronalaska stalnog zaposlenja</i>	<i>Loša financijska situacija, nemogućnost pronalaska stalnog zaposlenja</i>	<i>Loša financijska situacija, put brzog pribavljanja novaca</i>
<i>Način ulaska u prostituciju</i>	<i>Samostalna odluka</i>	<i>Samostalna odluka</i>	<i>Samostalna odluka</i>
<i>Stanovanje</i>	<i>Podstanarka, jedna cimerica</i>	<i>Naslijeđena starija obiteljska kuća u kojoj živi s djecom</i>	<i>Podstanarka, jedna cimerica</i>
<i>Drugi izvori prihoda</i>	<i>Nema</i>	<i>Socijalna pomoć</i>	<i>Nema</i>
<i>Cijene usluga</i>	<i>50 kuna oralni seks, 100 - 200 kuna klasični seks</i>	<i>Do 100 kuna oralni seks, do 300 kuna klasični seks</i>	<i>50 kuna oralni seks, 100-200 kuna klasični seks.</i>
<i>Mjesečni prihodi</i>	<i>Mjesečni prosječni prihod oko 5.000 kuna</i>	<i>Mjesečni prosječni prihod od 3.000 do 4.000 kuna</i>	<i>Mjesečni prosječni prihod oko 4.000 kuna</i>
<i>Poroci</i>	<i>Alkohol, Kocka</i>	<i>Nema</i>	<i>Alkohol, Droga</i>
<i>Evidentiranost</i>	<i>Prekršajna</i>	<i>Prekršajna</i>	<i>Prekršajna i Kaznena</i>

	<i>Ulica</i>	<i>Ulica</i>	<i>Ulica</i>
<i>Način pribavljanja klijenata Klijenti</i>	<i>Niskog socioekonomskog statusa, često alkoholičari, starije osobe, kao i udovci</i>	<i>Radnici nižeg socioekonomskog statusa, često alkoholičari i starije osobe</i>	<i>Radnici nižeg socioekonomskog statusa, često alkoholičari i starije osobe</i>
<i>Iskustva</i>	<i>Nije istaknula ništa negativno</i>	<i>Nije istaknula ništa negativno</i>	<i>Više puta bila izložena nasilju</i>
<i>Odnos s policijom Osobni stav</i>	<i>Negativan Legalizacija</i>	<i>Negativan Legalizacija</i>	<i>Negativan Legalizacija</i>
<i>Procjena ulične prostitucije u Zagrebu</i>	<i>Jako rijetka 10 do 15 ženskih osoba, 2 transvestita</i>	<i>10-ak ženskih osoba uz nekoliko transvestita</i>	<i>10-ak ženskih osoba uz nekoliko transvestita</i>
<i>Spolno prenosive bolesti</i>	<i>Da</i>	<i>Ne</i>	<i>Da</i>

Niže su navedeni izdvojeni odgovori na druga postavljena pitanja prilikom provođenja intervjua, a koji su relevantni za ciljeve provedenog istraživanja (ovoga rada.)

1.1. *Odrasla sam u obitelji bez bilo kakvog zlostavljanja ili trauma od roditelja, uz zamjerku da se o djeci nije ni vodilo računa, tako da bi se moglo govoriti o nekom obliku zanemarivanja.*

1.2. *Odrasla sam u disfunkcionalnoj obitelji, otac je bio alkoholičar, dok je majka često znala bježati od kuće, kada bi brigu o obitelji/djeci preuzimala baka.*

1.3. *Odrasla sam dijelom u disfunkcionalnoj obitelji (otac je bio nasilni alkoholičar), zatim kod bake, a dijelom (nakon smrti majke i bake u dobi od 8 godina) u dječjem domu, tako da sam tijekom odrastanja bila stalno suočena s nasiljem i zanemarivanjem.*

1.1. *Uglavnom se radi o ženama iznad 35 ili 40 godina starosti, pa sve do 60 godina.*

1.2. *Uglavnom se radi o ženama iznad 40 godina, najčešće oko 50 godina starosti.*

1.3. *Uglavnom se radi o ženama iznad 30 godina starosti, pa sve do nekih 50, 60 godina.*

1.1. *Prostitucija je prilično zastupljena u društvu, puno više nego se o tome govori, naročito u slučaju salona za masažu i prostitucije po stanovima te „ Eskort prostitucije“, dok je na ulici to skoro skroz prestalo.*

1.2. *Prostitucija je dosta zastupljena u društvu, samo je pitanje koliko se o tome priča i što se sve smatra prostitucijom. Gledajući samo televiziju i velik broj žena u javnom prostoru koje ništa ne rade, a stalno se promoviraju u skupoj odjeći i obući, jasno je da se u velikom broju slučajeva radi o prostituciji (iako nemam izravnih saznanja).*

1.3. *Prostitucija je prilično zastupljena u društvu, puno više nego se o tome govori, dok ulične gotovo nema više.*

U nastavku su prezentirani relevantni dijelovi intervjua s policijskim službenicima u odnosu na uličnu prostituciju.

Policija Zagreb. U odnosu na uličnu prostituciju, zabilježeni su slučajevi isključivo u samom centru grada Zagreba. Najobičnija (ulična) prostitucija je prepuštena temeljnoj policiji kroz prekršajno kažnjavanje. Na ulici se većinom radi o ženskim osobama koje često i ne žive na području Zagreba, već dolaze iz drugih mjesta te se tijekom noći bave prostitucijom, i onda vraćaju u svoje mjesto prebivališta. Jako su rijetki slučajevi podvođenja, jer je tu i mala zarada, cijene su usluga daleko manje. Uglavnom se ženske osobe samostalno time bave bez posrednika (nekad su u ulozi posrednika muške osobe s kojima trenutno žive u nekakvoj vezi), i to na području ulica oko Marulićeva trga pa do Botaničkog vrta. Tu se prostitucija odvija uglavnom na otvorenom prostoru, po parkovima, haustorima, napuštenim zgradama. Većinom se radi o ženskim osobama niskog socioekonomskog statusa, s ruba društva, ovisnicama o alkoholu, drogi, kocki i slično, razvedenim ili samohranim majkama (višestruko evidentirane kazneno-prekršajno), uglavnom teška životna priča svake napose. Većinom se radi o niže obrazovanim osobama od 35 do 40, ali i 60 godina starosti. Uzroci su uglavnom loš socijalni status, obiteljsko nasilje i slično, dok je glavni motiv isključivo novac, iako su tu cijene seksualnih usluga male; oralni seks oko 50 kuna, klasični 100 - 200 kuna, a ukupni prihodi na mjesečnoj razini su jako skromni i ne prelaze nekoliko tisuća kuna (u godišnjem prosjeku). Uglavnom im je to jedini izvor prihoda, pored socijalne pomoći ili dječjih dodataka koje primaju, a radi se o manje - više istom broju osoba, njih 10 do 20, koje uz manje prekide obavljaju „posao“ na području centra na navedenim lokacijama, te, u većini slučajeva, obitelj zna čime se bave. Klijenti su također nižeg sloja, lošijih zanimanja, građevinari i sl., dakle s nižim primanjima i nižim obrazovanjem, koji ne razmišljaju o higijenskim uvjetima.

Policija Zadar. Trenutno je stanje u Zadru takvo da postoji mali dio ulične prostitucije, koji se prati kako se eventualno ne bi nešto krupnije dogodilo (organizirano), a nema ih smisla prijavljivati svaki put iznova. To su prostitutke najniže klase koje su jeftine, i nisu atraktivne, ali kako se kaže, svaka roba ima svoje kupce. Niskog su obrazovanja, završene osnovne ili maksimalno srednje škole, a njihov status u društvu je „nezaposlena s problemima“. Na ovaj način zarade nešto za pokrivanje osnovnih potreba, uglavnom cijene njihovih usluga su do 200 ili 300 kuna. Prosječna dob, rekao bih, od 35 do 45 godina. Uglavnom su razvedene samohrane majke, u nekoliko slučajeva su to čak bili i bračni parovi, kad muž podvodi svoju ženu, dakle u nekakvom međusobnom dogovoru, isključivo radi plaćanja stanarine; uglavnom, iz socijalnih razloga.

Policija Split. U odnosu na uličnu prostituciju, radi se nadzor, postoje određena saznanja kako se vrši prostitucija i ide se u provjeru, međutim, ulične prostitucije gotovo i nema.

Policija Rijeka. Što se tiče ulične prostitucije, u zadnjih 7 - 8 godina u Rijeci je ona svedena na zanemarivu pojavu, čak možemo reći da je više gotovo uopće i nema, a to iz razloga što prostitutke, seksualne radnice, kako god ih nazvali, imaju drugačije i lakše mogućnosti doći do klijenata. Stancija na riječkoj rivi, gdje su nekad prostitutke šetale i svaka je imala svoj dio, više nema. U pravilu se radilo o starijim osobama koje su se u Rijeci odavale uličnoj prostituciji. Međutim, jedna od tih prostitutki, koja je radila na ulici, ima 50-ak godina, također se s ulice prebacila u stan i svoje usluge oglašava u tjednom oglasniku „Burza“. Lakše joj je tako doći do klijenata nego trpjeti vremenske prilike na otvorenom.

Policija Pula. Što se tiče ulične prostitucije, bez obzira što je Istra turističko područje, možemo ju promatrati kao ruralnu sredinu, tu su mali gradovi, ljudi se uvelike poznaju i ne može se izgubiti u nekakvoj masi, tako da ulične prostitucije nema (zbog stigmatizacije i slično).

Policija Dubrovnik. Što se tiče ulične prostitucije, nema informacija da je uopće ima, a ako je ima, to je tako marginalno da do nas ne dopire.

Gledajući osobne karakteristike osoba koje se bave prostitucijom, uglavnom se kod ovog oblika prostitucije radi o neobrazovanim i niže obrazovanim ženskim osobama koje potječu iz nižeg socioekonomskog okružja, pri čemu su nerijetko odrastale u disfunkcionalnim obiteljima. Razlog ulaska u svijet prostitucije je nedvojbeno financijske prirode, s mogućnošću relativno „lake“ i brze zarade uz skromne ili nikakve kompetencije za tržište rada. Raspon starosti intervjuiranih

osoba je od 37 do 51 godine, dok se tijekom razgovora došlo do saznanja kako se u uličnoj prostituciji češće nalaze osobe starije/zrelije životne dobi. Iz provedenih razgovora nedvojbeno proizlazi (s obzirom na dugogodišnje bavljenje prostitucijom) da jednom kada se uđe u „ovaj svijet“, izlaska nema sve dok to životne mogućnosti dopuštaju, prvenstveno zdravlje.

Što se tiče raširenosti prostitucije u društvu, iako skromnih neposrednih saznanja, intervjuirane osobe su navele kako je prostitucija prilično zastupljena, ali se o tome rijetko govori. Iako su složne da je ulična prostitucija skoro izumrla, nedvojbeno je da se tu više radi o „blagodatima“ tehnološkog doba i mogućnosti pronalaska osoba i naručivanja bilo kojih usluga *online*. Dok se ranije ulična prostitucija odvijala na više lokacija u gradu Zagrebu, posljednjih 10-ak godina je to svedeno na ulice oko Marulićeva trga do Botaničkog vrta (prethodno je Gajeva ulica bila najpoznatija, kao i dio oko Glavnog kolodvora).

Iz svega navedenog, kod ulične prostitucije se radi uglavnom o neorganiziranom bavljenju, odnosno o samoprotituiranju, pri čemu su rijetko zabilježeni nasilni ispadi ili slično, a kao glavne odrednice prostitucije (pored navedenih) mogle bi se izvesti sljedeće okolnosti: osobe su pod ingerencijom Centra za socijalnu skrb i nije izvjesno da bi moglo doći do promjene načina ponašanja, već sve upućuje kako su zatočenice negativne spirale događaja, koja vodi do potpune destrukcije ličnosti (odavanje alkoholu, drogi i drugim porocima). Iako su izrekle stav kako su za legalizaciju prostitucije (što je tema koja se često nameće i u medijima), promjena regulacije ili deregulacija sadašnje situacije ne znači da bi isto dovelo do bolje pozicije osoba koje su trenutno zatečene u uličnoj prostituciji.

Zaključno, temeljem provedenih intervjua s policijskim službenicima i prostitutkama, nedvojbeno je utvrđeno kako je ulična prostitucija gotovo u potpunosti nestala, zahvaljujući prije svega tehnološkim mogućnostima (oglašavanje i dogovaranje internetom i slično) koje su svele uočljivost na minimalnu razinu, pa samim time i stigmatizaciju. Razvidno je da se u ovome obliku prostitucije radi o osobama koje su nižeg socioekonomskog statusa, obitelji/zajednici je poznato čime se one bave, primanja su im niska i omogućuju tek golu egzistenciju, nemaju ambicija ni vizija da se njihovo stanje može promijeniti i najčešće idu dalje ka dnu – u ovisnost i druge poroke.

3.2. Srednja razina prostitucije

Prostitucije u zatvorenom je oblik koji uključuje sve objekte u kojima prostitutka čeka svog kupca: ovlaštenu bordel, stan, eros centar gdje je iznajmila sobu, salon za masažu, saunu, noćni klub, bar, predvorje hotela, restoran i dr. (Danna, 2014), dok seksualne radnice u zatvorenom prostoru uglavnom pokazuju više zadovoljstva poslom nego one na ulici (Weitzer, 2012:28). Kada se prostitucija provodi u bordelima, klubovima, barovima, salonima za masažu i slično, uloga posrednika postaje izuzetno važna. Bordeli smanjuju transakcijske troškove za obje strane: za prostitutku, jer je u bordelu zaštićena od potencijalno opasnih klijenata; a isto tako i za kupca, jer može dobiti točniju procjenu kvalitete usluge koju će kupiti, sve dok bordel ima neku dosljednu reputaciju (López-Ibor i sur., 2007:23).

Prostitucija u javnim kućama, tzv. bordelska prostitucija, raširena je u društvima koja su dekriminalizirala prostituciju i toleriraju takav oblik rada i privređivanja pr. Australija, Novi Zeland i dr. (Weitzer, 2012:22). S obzirom na to da se takav vid prostitucije odvija u za to predviđenim objektima, viši su sigurnosni standardi za rad u odnosu na uličnu prostituciju.

Takvi objekti su najčešće registrirani i odobreni od vlasti te je, sukladno propisima, obavljanje seksualne djelatnosti regulirano (Espinosa Narag i Royo Maxwell, 2009:575). Prostitucija u zatvorenom zaslužuje mnogo više pozornosti od ulične iz razloga što su u mnogim zemljama plaćene seksualne usluge daleko češće u zatvorenom prostoru nego na ulici (Weitzer, 2012:22).

Za ovu razinu prostitucije bi se mogle izdvojiti kao glavne karakteristike: znatno veća diskrecija od ulične prostitucije, a kako se odvija najčešće u zatvorenim objektima te je najčešće organiziranog oblika, manje izražena stigmatizacija te smanjen rizik od nasilja.

U tablici 2. su prikazana glavna saznanja koja su prikupljena tijekom razgovora s osobama koje se bave prostitucijom u zatvorenom, a odnosi se na srednju razinu prostitucije.

Tablica 2. Srednja razina prostitucije – Odgovori na glavna pitanja

<i>PROSTITUCIJA U ZATVORENOM, STANOVIMA (intervjui s 3 ženske osobe)</i>	<i>2.1. Starost - 36 godina Prostitucija – oko 10 godina</i>	<i>2.2. Starost - 42 godina Prostitucija – 7 - 8 godina</i>	<i>2.3. Starost - 25 godina Prostitucija – 3 - 4 godine</i>
<i>Obrazovanje</i>	<i>SSS – kuharica</i>	<i>VŠS – medicinska sestra</i>	<i>Bez stručne spreme</i>
<i>Bračni status</i>	<i>Razvedena</i>	<i>Razvedena</i>	<i>Razvedena</i>
<i>Djeca</i>	<i>1 maloljetno dijete</i>	<i>1 punoljetno dijete</i>	<i>4 maloljetne djece (u skrbi Centra za soc.)</i>
<i>Državljanstvo/Nacionalnost</i>	<i>RH/Hrvatica</i>	<i>RH/Hrvatica</i>	<i>RH/Hrvatica</i>
<i>Razlog</i>	<i>Loša financijska situacija</i>	<i>Loša financijska situacija, uživanje u mijenjanju seksualnih partnera</i>	<i>Loša financijska situacija</i>
<i>Način ulaska u svijet prostitucije</i>	<i>Samostalna odluka</i>	<i>Samostalna odluka</i>	<i>Samostalna odluka</i>
<i>Stanovanje</i>	<i>Podstanarka s djetetom</i>	<i>Podstanarka</i>	<i>Podstanarka</i>
<i>Drugi izvori prihoda</i>	<i>Redovno zaposlenje – konobarica</i>	<i>Redovno zaposlenje – u bolnici</i>	<i>Bez drugih prihoda</i>
<i>Cijene usluga</i>	<i>200 kuna oralni seks, od 500 do 700 kuna klasični seks</i>	<i>200 kuna oralni seks, od 400 klasični seks</i>	<i>150 kuna oralni seks, od 300 do 400 klasični seks</i>
<i>Mjesečni prihodi</i>	<i>U prosjeku do 10.000 kuna</i>	<i>U prosjeku do 7, 8.000 kuna</i>	<i>U prosjeku do 6, 7.000 kuna</i>
<i>Poroci Evidentiranost</i>	<i>Alkohol, Droga Kaznena zbog nasilja u obitelji</i>	<i>Nema Ne</i>	<i>Nema Kaznena i prekršajna (imovinski, obiteljski i nasilni delikti)</i>
<i>Način pribavljanja klijenata</i>	<i>Oglasnik, stalni klijenti, preporuka</i>	<i>Oglasnik, stalni klijenti, preporuka</i>	<i>Oglasnik, stalni klijenti, preporuka</i>
<i>Klijenti</i>	<i>Uglavnom radnici raznih zanimanja nižeg do srednjeg statusa</i>	<i>Uglavnom radnici raznih zanimanja nižeg do srednjeg statusa</i>	<i>Uglavnom radnici raznih zanimanja nižeg do srednjeg statusa</i>
<i>Iskustva</i>	<i>Nema negativnih</i>	<i>Nema negativnih</i>	<i>Nema negativnih</i>
<i>Odnos s policijom</i>	<i>Negativan</i>	<i>Nema</i>	<i>Negativan</i>
<i>Osobni stav</i>	<i>Legalizacija</i>	<i>Legalizacija</i>	<i>Legalizacija</i>

Procjena prostitucije u Zagrebu	Prostitucija u zatvorenom (stanovi, saloni za masažu), kao i ona na visokoj razini je prilično zastupljena.	Nema saznanja	Nema saznanja
Spolno prenosive bolesti	Ne	Ne	Da

Niže su navedeni izdvojeni odgovori na druga postavljena pitanja prilikom provođenja intervjua, a koji su relevantni za ciljeve provedenog istraživanja (ovoga rada.)

2.1. Odrasla sam u normalnoj radničkoj obitelji.

2.2. Iz mladosti nemam nikakvih trauma, kako obiteljskih, tako i seksualnih.

2.3. Tijekom odrastanja sam imala traumatična iskustva, kako seksualna, tako i nasilnička; od strane roditelja i od trećih osoba.

2.1. Samo jednom prilikom (2 mjeseca) sam pružala seksualne usluge kao dio organizirane grupe, a radilo se o ukupno 10-ak žena starosti od 25 do 40 godina.

2.2. Nemam saznanja s obzirom na to da se ovim bavim kao dodatnim poslom, niti me zanima.

2.3. Nemam saznanja, niti sam u kontaktu s drugim osobama koje se time bave.

U nastavku su prezentirani dijelovi intervjua s policijskim službenicima u odnosu na prostituciju srednje razine.

Policija Zagreb. Iskustvo je pokazalo da su slučajevi tzv. srednje razine prostitucije najrašireniji (najčešće u Novom Zagrebu i na Trešnjevci, s obzirom na to da su nova i velika naselja, s velikim zgradama i slabo se stari između sebe poznaju), a pokazalo se kako su to najčešće osobe koje su socijalno i ekonomski ugrožene, obično žrtve obiteljskog nasilja, bilo da se radi o supruzi koja je bila žrtva obiteljskog nasilja, bilo o ženskom djetetu koje potječe iz takve obitelji. Uglavnom se radi o niže obrazovanim osobama, većinom su razvedene, pretežno samohrane majke, najčešće nezaposlene, ili zaposlene pod krinkom čišćenja stana, gdje dolaze na tri, četiri sata u prostor i dodatno na ovaj način zarađuju. Vrlo rijetko obitelj ili sredina u kojoj žive zna da se ta osoba bavi prostitucijom, govori se o „poslu“, prikriva se činjenica zbog srama, stida, pa ukoliko bi se prostitucija i legalizirala, i utoliko bi jako malo prostitutki legalno radilo ne želeći se izvrgnuti stigmatizaciji. Pored toga, ponegdje su zastupljeni i psihološki elementi. Uz spomenuto obiteljsko nasilje kao jedan od glavnih uzročnika prostitucije, interesantno je da je velik broj ženskih osoba mlađe životne dobi (od 16 do 22 godine) prethodno registriran u policijskim evidencijama zbog krađe u trgovačkim centrima (parfemi, garderoba i slično). Što se tiče prosječne dobi, tu su zastupljene osobe od studentica do otprilike 55 godina starosti (što, između ostaloga, određuje i cijenu). Obično se naplaćuje vremensko razdoblje, pola sata je od 300 do 500 kuna, a sat vremena od 700 do 1000 kuna (za klasični spolni odnos u koji spada oralni i klasični seks, dok se za analni seks, fetiše, dominaciju, šibanje bičem, vezanje lancima i sl., posebno plaća). Na ovoj razini je zapaženo da se u posljednje vrijeme prostitucija nudi oglasima pod krinkom pružanja masaže, bilo u legalnim, bilo u ilegalnim salonima za masažu. Organizator je osoba koja ponudi, odnosno iznajmi stan u kojem se jednim dijelom pruža masaža, a jednim dijelom proširena usluga i prostitucija (cijene su nešto više nego u stanovima, a radi se o mlađim i atraktivnijim ženskim osobama). Organizatora, na srednjoj razini, ima i muških i ženskih osoba, s tim da pretežu muške, a koje su često već evidentirane za druga kaznena djela, osobito ona povezana s nekim oblikom nasilja, dok su ženske osobe uglavnom čiste, nisu evidentirane, osim što su prije možda i same bile prostitutke. Klijenti su u ovom vidu prostitucije najčešće poslovni ljudi (dok postoji i određeni broj građana srednjega i višeg statusa, raznih zanimanja). Vezano još uz zaradu, osoba je u stanju plaćati svoj podstanarski stan, najam stana u kojem se odvija prostitucija i zaraditi iznadprosječnu plaću, otprilike 10 - 15 000 kuna, s tim da ona prostitutka koja bolje radi, može zaraditi više.

Policija Rijeka. Najrašireniji oblik prostitucije u Rijeci, a ono što je policiji poznato, je tako da djevojke oglašavaju seksualne usluge u raznim tiskovinama (najčešće u tjednom oglasniku „Burza“), gdje se pod paravanom ponude zakonskih usluga masaže odvija prostitucija. U pravilu se oglašavaju: „pružam usluge masaže“, „djevojka bi se željela družiti s galantnim gospodinom“ i slično. Kad se nazove broj telefona, one otvoreno kažu da ne pružaju masažu, već druge usluge. Cijene su otprilike 400 kuna za pola sata pružanja seksualnih usluga do 700 kuna za sat vremena, ili ako se radi o cijeloj noći, tj. nekoliko (4, 5) sati, onda se cijena kreće od 1500 kuna na više, ovisno o tome je li djevojka atraktivna, kako izgleda, i tako dalje. Djevojke su većinom u dobi između 20 i 30 godina, a često nisu završile ni srednju školu. Što se tiče oglašavanja, većina njih su same organizatori, nemaju svodnika u vidu zaštitnika ili osobe koja bi im pronalazila klijente, a tom djelatnosti čine prekršaj protiv javnog reda i mira. U Rijeci je poznato 15-ak ženskih osoba koje se time bave.

Policija Zadar. Usluge se na ovoj razini pružaju uglavnom u vlastitim stanovima ili dolaze u kuću klijenta, a do njih se dolazi uglavnom javnim pogovorom. Kako policija prati oglase (što je poznato), jako ih je malo. U ljetnim mjesecima se otvaraju i striptiz barovi. Značajnijih problema sa salonima za masažu nema kao u Zagrebu (javno oglašavanje i slično), postoje tek informacije da nekoliko njih pored usluge osnovne masaže, pružaju i oralne usluge, ali što se tiče tog dijela, postoji veliki oprez zahvaljujući policijskom nadzoru. Tijekom godine i nema registriranih salona za masažu, tek jedan tajlandski, ali zdravstvene prirode. U klubovima se, nažalost, događa da djevojke od 18 - 19 godina žele zadovoljiti neke svoje životne potrebe, kao što je odjeća i slično, u zamjenu za seksualne odnose, ali to je prostitucija koja se novčano ne naplaćuje, nego kroz poklone, i time je praktično neuhvatljiva i nevidljiva. Postoje informacije o pojedinim studenticama da se bave time, ali to je jako teško dokazati. Klijenti pripadaju uglavnom srednjem staležu, a kod kuće su uskraćeni za neke sitnice koje tako dobivaju. Ima slučajeva da se skupe trojica - četvorica te odu u Sloveniju, Austriju, u njihove klubove i tamo mogu dobiti prostitutku kakvu ovdje ne mogu naći. Plaća se ulaz, i potom radi što se želi. Takva je situaciju poznata jer je nekoliko Zadranci radilo u Austriji kao prostitutke. Čeka se dosta dugo na posao, odrade 20 - 25 dana, zatim čekaju dva mjeseca pa opet odu. To nisu javne kuće, već spa centri, one tamo po klijentu dobivaju 70 eura, prilikom odlaska imaju svog poreznog savjetnika i paze da ne ostanu dužne ni jedan cent poreza kako bi se opet mogle vratiti. Vlasnik ih ne prisiljava ni na što, on svoj dio dobiva od ulaznica u klub (70 - 90 eura), dok djevojke oko 70 eura, što je minimalna cijena za pola sata. Zarada je dobra, ali je problem što one većinu novaca potroše na neuredan i rastrošan život (drogu).

Policija Split. Prema dosadašnjem iskustvu, više je zastupljena organizirana prostitucija. Određene su osobe za javljanje na telefon, dogovaranje s klijentima mjesta, vremena pružanja seksualnih usluga i slično. Klijenti se nalaze najčešće putem oglasa, ali isto tako i preko poznanstava, preporuka, dok se zarada dijeli najčešće po pola (čak u jednom slučaju u omjeru 70:30 u korist organizatora koji plaća sve troškove). Najčešći oblik je klasični i oralni seks, a što se tiče cijene, otprilike do 1000 kuna klasični s oralnim u kombinaciji. A oralni od 300 do 500 kuna, ovisno kakva je žrtva, odnosno oštećena, prostitutka. Izgled je bitan. Prostitutke su, što se tiče dobi, od 20 do 30 godina, prosječne ženske osobe, najčešće sa završenom srednjom školom (često medicinskom), neke su čak i studirale. Uglavnom su razvedene, popraćeno nasiljem u obitelji, gdje je intervenirala policija. Glavni uzrok je nemogućnost pronalaska posla, nezaposlenost. Gotovo sve evidentirane prostitutke su recidivistice, uz opravdanje u nemogućnosti pronalaska redovnog posla, a kako su samohrane majke ili razvedene, moraju imati dovoljno vremena skrbiti se o svom djetetu i slično. Zarada je iznadprosječna, prostitutke koje su prekršajno kažnjavane zarade mjesečno oko 10 000 kuna, a organizator i više. Najčešće rade od podneva do otprilike 21 sat. Dakle, klijenti vrlo često koriste usluge nakon posla, tijekom naredne, ili prije odlaska kući. Klijenti su sa šireg splitskog područja, najčešće razvedeni ili neoženjeni, često redovne mušterije, dobi otprilike od 35 do 45 godina, i najčešće zaposleni, bez kriminalnog dosjea (prosječan građanin). Organizatori su podjednako ženske i muške osobe, bivše prostitutke ili osobe iz kriminalnih skupina (konzumenti opojnih droga, često i kockari).

Policija Osijek. Što se tiče trenutnog stanja, imamo saznanja o jednoj ženi, starosti oko 45 godina, koja ima salon za masažu i često mijenja adrese salona, ali je teško dokazati prostituciju - korisnici ne žele govoriti o tome, a posebne dokazne radnje se ne mogu koristiti, tako da i nema načina dokazati prekršaj. Pored toga, bilo je saznanja o prostituciji u jednom ugostiteljskom obrtu u studentskom centru, koji je radio do prije nekih 10 mjeseci, no poduzetim provjerama isto nije utvrđeno, a navodno se radilo o djevojkama od 16 do 20 godina starosti. Cijene su, prema saznanjima, pola sata 400 kuna, sat 550 kuna, dok su u slučaju u studentskom centru navodno ti iznosi bili značajno manji. Navedena (samoorganizirano) je, prilikom obrade 2015., izjavila da joj je u najlošijem mjesecu zarada bila oko 6 500 kuna, dok je ljeti iznos bio oko 10 000 kuna. Ona je bila i udana, dok su u potonjem slučaju većinom neudane. Klijenti su dolazili iz svih mjesta, čak ih je bilo i iz Vukovara (jedan sudac), a potječu iz svih društvenih sfera.

Policija Pula. Prema saznanjima, organizirane prostitucije, u smislu da neka muška osoba organizira djevojke pa ih podvodi i na taj način zarađuje, nema. Uglavnom se prostitucija svodi na djevojke nižeg društvenoga i ekonomskog statusa, gdje im je to osnovni ekonomski prihod ili se tom djelatnošću dopunjava budžet. Ako ima muškog participiranja u takvoj organizaciji prostitucije, to se svodi isključivo na nekakav oblik zaštite, odnosno sigurnosni aspekt. U ljetnom razdoblju, kada tu boravi pola milijuna stranaca (ili više), iz unutrašnjosti države i iz susjednih država dolaze osobe sklone tome, pa ovdje kroz mjesec - dva pokušavaju dodatno zaraditi. To funkcionira na način da djevojke (njih 4, 5, 6) dođu iz Beograda, iznajme apartman u unutrašnjosti po pristupačnoj cijeni, a kako imaju auto, svaki su dan na plaži. U barovima uz plažu nađu eventualne klijente s kojima idu u hotel ili u svoj iznajmljeni stan, iako je to češće hotel, plaža, auto. Ljeti ima i organizirane prostitucije, međutim nisu s ovog područja, već Rijeke ili Zagreba. Djevojke su između 20 i 30 godina, neke su čak i starije, do 35 godina. Iznos od 100 eura je psihološka barijera, pa se zadržava ispod toga, oko 500, 600 kuna, međutim, teško je dobiti toliki novac tu i zato odlaze u veće gradove (osim ljeti). Klijente nalaze preko oglasnika, interneta, „Smokvice“ i u, kod nas sada popularnim, svinger klubovima, koji služe za razmjenu kontakata. Tamo je zabranjeno nuditi se na prodaju, ali se može reklamirati, pa poslije tko voli. Klijenti su široka populacija, bez iznimke.

Policija Dubrovnik. Prostitucija srednje razine po salonima za masaže je moguća ljeti, postojale su određene informacije, no, nije se uspjelo dokazati. Bilo je informacija o prostituciji u stanovima, međutim, ozbiljnijim provjerama se nikada nije došlo do potvrde. Bio je jedan slučaj trgovanja ljudima, u smislu radnog iskorištavanja, ali nije bila prostitucija u pitanju. Posljednji ozbiljan dokazani slučaj je bio prije devet godina, kada je lokalni diler podvodio djevojku iz BiH.

Gledajući njihove osobne karakteristike, uglavnom se u ovome obliku prostitucije radi o ženskim osobama sa srednjom stručnom spremom, dok je jedna osoba imala i višu stručnu spremu, pored druge koja je bez stručne spreme. Radi se o osobama koje, zapravo, imaju neko zanimanje, a prostitucijom se bave povremeno ili stalno radi popravljivanja imovinskog stanja (dok je jedna izjavila da uživa u seksualnim odnosima), pri čemu su odrastale u prosječnim obiteljima, iako je treći slučaj uvelike tragičan, jer osoba ostavlja dojam da nije u potpunosti intelektualno razvijena.

Razlog ulaska u svijet prostitucije je nedvojbeno financijske prirode - mogućnost popravljivanja osobne financijske situacije, omogućavanje „normalnog“ života svojoj obitelji, ili jer je to jedini izvor prihoda. Raspon starosti intervjuiranih osoba je od 25 do 42 godine starosti, dok se tijekom razgovora došlo do saznanja da se u ovom obliku prostitucije uglavnom nalaze osobe srednjih godina (25 - 40). U odnosu na raširenost prostitucije u društvu, intervjuirane osobe nemaju saznanja o uličnoj prostituciji, a neposredna znanja skromna su i o onoj na srednjoj i visokoj razini, iako su stava kako je prostitucija tu prilično zastupljena. I u navedenim slučajevima se radi o samoorganiziranoj prostituciji, dok se „poslovanje“ odvija u stanovima koje imaju u najmu (povremene su neugodnosti s vlasnicima ili susjedima koji prijavljuju sumnjivo ponašanje zbog

velikog broja muškaraca koji dolaze), a pribavljanje klijenata i dogovori su isključivo telefonski/internetom, kao što se i oglašavaju.

Kod ovog oblika prostitucije se radi uglavnom o neorganiziranom bavljenju, odnosno o samoprotituiranju, pri čemu su rijetko zabilježeni nasilni ispadi ili slično, već bi se kao glavne odrednice prostitucije (pored navedenih) mogle izvesti sljedeće okolnosti: radi se osobama koje pripadaju srednjem sloju društva, rade, i ne odudaraju od zajednice u kojoj žive, neudane ili samohrane majke koje su se zbog određenih financijskih problema u jednom trenutku odlučile za ovaj izbor. S obzirom na to da rade i druge poslove uz prostituciju, omogućavaju si pristojan život te im je moguće ostvariti i neke privatne ciljeve i ambicije. Sve su stava za legalizaciju prostitucije, što govori i o njihovom odnosu prema pojavi i prihvatljivosti iste.

Zaključno, temeljem provedenih intervjua s policijskim službenicima i prostitutkama, proizlazi kako je prostitucija u zatvorenom (stanovima) dominantni oblik prostitucije u Hrvatskoj, zahvaljujući prije svega tehnološkim mogućnostima koji su sveli uočljivost na minimalnu razinu, pa samim time i stigmatizaciju, naročito nakon izmjena zakona iz 2015. (kada je samooglašavanje prestalo biti kazneno djelo). Iz razgovora proizlazi kako su takve osobe jako rijetko zahvaćene prekršajnim evidencijama, dok su u organiziranim oblicima, prema policijskoj praksi, evidentirane kao žrtve (osobe koje pružaju seksualne usluge), tako da ih uglavnom nema ni u kakvim evidencijama. Službena statistika, stoga, ne govori puno o ovoj najzastupljenijoj razini prostitucije. Razvidno je kako je specifičnost i posebnost ovog oblika visok stupanj samoorganiziranosti, pa čak i visoki sigurnosni standardi koji omogućavaju mirno poslovanje, prilično dobri dodatni ili jedini prihodi, kao i mogućnost ostvarivanja funkcionalnog života u zajednici bez negativnih reperkusija. Stoga se može zaključiti kako je prostitucija srednje razine (primarno u stanovima i salonima za masažu) dominantni oblik koji egzistira u Hrvatskoj. No, kako se radi uglavnom o samoorganiziranom obavljanju prostitucije, što ne potpada pod kazneno sankcioniranje, zbog svoje diskretnosti i neuočljivosti širem građanstvu, isto ponašanje nije u fokusu policijskog postupanja.⁸

3.3. Visoka razina prostitucije

Eskort prostitucija je tip prostitucije u kojoj klijenti angažiraju prostitutke telefonski ili posredstvom hotelskog osoblja. Takav vid prostitucije je najtajnovitiji i najskriveniji te ima najmanji obrtaj klijenata, pa je zbog svoje ekskluzivnosti i najskuplji. Odvija se najčešće u hotelskim sobama ili stanovima (Espinosa Narag i Royo Maxwell, 2009:575). U mnogim zapadnim zemljama tržište eskorta postalo je iznimno razvijeno, na što ukazuju i mrežne stranice koje su stvorili klijenti kako bi olakšali razmjenu informacija i „ocjenu“ različitih eskorta i agencija. Kontakt s klijentom obavlja se posredovanjem agencije za koju radi, dok se pratnja na večeru ili druge društvene događaje, kao i sve dodatne usluge ugovaraju izravno s njim (Danna, 2014).

⁸ Činjenica je ovdje postojanje velike tamne brojke, a kada bi isto ponašanje i bilo u fokusu policije, teško je zamisliti kako bi se uspjelo rasvijetliti/otkriti ovaj oblik prostitucije. Kako je moguće proći bez policijskog evidentiranja (eventualno prekršajno sankcioniranje), kao i popratnih negativnih posljedica uslijed stigmatizacije, uz prihode koji su značajno iznad prosječne plaće u RH, zasigurno su to motivirajući čimbenici određenom broju osoba koje se nađu u financijskoj neprilici.

Dok djevojke na poziv, *call girls* srednje generacije, zarađuju od 200 do 500 dolara po satu, neovisne seksualne djelatnice (eskort) koje rade na najvišoj razini naplaćuju mnogo više (1.000 do 10.000 dolara po satu ili po seansi), a također im se pružaju povoljne beneficije, poput skupih poklona i plaćenog putovanja za susret s klijentima (Danna, 2014). Zarade u agencijama za pratnju, bordelima i salonima za masažu znatno su manje jer veliki dio (30 – 50 %) pripada vlasniku (Weitzer, 2012:29).

Iz dostupnih saznanja i proučene literature za potrebe ovoga rada, naziru se neke zakonitosti koje se tiču osoba koje pružaju seksualne usluge. Pored toga što dijele zajedničke značajke na svakoj razini, posebnosti se ogledaju u tome što je prelazak s niže razine prema višoj gotovo nezabilježena pojava, dok je na najvišoj razini velik broj slučajeva izlaska iz svijeta prostitucije i nastavak karijere u redovnim zanimanjima. Pored toga, srednja razina prostitucije, odnosno pojavni oblici (kao i osobe koje se bave pružanjem seksualnih usluga) na ovoj razini se čine zapravo „profesionalcima“ profesije, te bi se politike koje odlučuju o odnosu društva prema prostituciji, primarno trebale fokusirati na tu razinu (što sada nije slučaj jer se uglavnom fokusiraju na uličnu prostituciju).

Tablica 3. prikazuje glavna saznanja koja su prikupljena tijekom razgovora s osobama koje se bave prostitucijom u zatvorenom, a odnose se na visoku razinu prostitucije.

Tablica 3. Visoka razina prostitucije – Odgovori na glavna pitanja

PROSTITUCIJA VISOKE RAZINE (intervju s 3 ženske osobe)	3.1. Starost - 31 godina Prostitucija – oko 5 godina	3.2. Starost - 29 godina Prostitucija – 6 godina	3.3. Starost - 37 godina Prostitucija – 11 godina
Obrazovanje	SSS	SSS	SSS
Bračni status	Neudana	Neudana	Razvedena
Djeca	Bez djece	Bez djece	Jedno dijete
Državljanstvo/Nacionalnost	RH/Hrvatica	RH/Hrvatica	RH/Hrvatica
Razlog	Loša financijska situacija	Loša financijska situacija	Loša financijska situacija
Način ulaska u svijet prostitucije	Ljubavna veza s dečkom iz kriminalne sfere	Osobna odluka, u početku samostalno, kasnije organizirano	Uveo je prijatelj iz krim. miljea, također i organizator prostitucije
Stanovanje	Podstanar	Podstanar	Podstanar
Drugi izvori prihoda	Nema	Povrem. ugostiteljstvo	Ugostiteljstvo
Cijene usluga	Od 300 eura naviše za jednu seansu (cijena raste ovisno o drugim okolnostima)	Minimalno 1.500 kuna za druženje (dobije od organizatora koji još sebi uzme toliko)	Od 200 eura naviše za jedno druženje (cijena ovisno o okolnostima)
Mjesečni prihodi	Od 20 - 30 000 kuna	Nemoguće procijeniti	Oko 20.000 kuna
Poroci	Nema	Nema	Kokain
Evidentiranost	Kaznena i prekršajna zbog podvođenja i prostitucije	Nema evidencija	Nema evidencija
Način pribavljanja klijenata	Javni pogovor i preporuke klijenata	U početku preporuke, a kasnije organizator o tome vodi brigu	Organizator o tome vodi brigu
Klijenti	Širok spektar ljudi	Raznoliko	Raznoliko

Iskustva	Zanimljiva, rijetko neugodna	Nema negativnih	Nema negativnih
Odnos s policijom	Negativno iskustvo	Nema	Nema
Osobni stav	Legalizacija	Legalizacija	Legalizacija
Procjena prostitucije u Zagrebu	Prostitucija na srednjoj i visokoj razini je prilično zastupljena	Prostitucija na srednjoj i visokoj razini je prilično zastupljena	Prostitucija na srednjoj i visokoj razini je prilično zastupljena
Spolno prenosive bolesti	Ne	Ne	Ne

Niže su navedeni izdvojeni odgovori na druga postavljena pitanja prilikom provođenja intervjua, a koji su relevantni za ciljeve provedenog istraživanja (ovoga rada.)

3.1. Odrasla sam u mnogobrojnoj obitelji gdje su roditelji pripadali srednjem sloju društva, lošijeg financijskog stanja, bez bilo kakvih zlostavljanja ili trauma od istih, iako sam kao najmlađe dijete bila zakinuta za puno materijalnih stvari.

3.2. Odrasla sam u „prosječnoj“ obitelji, nižeg financijskog statusa, bez trauma tijekom odrastanja.

3.3. Odrasla sam u normalnoj, imovno skromnijoj obitelji.

3.1. Uglavnom je tu riječ o djevojkama starosti od 18 do 35 godina, srednje stručne spreme.

3.2. Na visokoj razini se radi o ženskim osobama u 30-im godinama, srednje stručne spreme, nezaposlenima.

3.3. Nekakva prosječna dob je 30 godina, a obrazovanje je najčešće srednja škola.

U nastavku su prezentirani dijelovi intervjua s policijskim službenicima u odnosu na prostituciju visoke razine.

Policija Zagreb. U odnosu na najvišu razinu prostitucije, taj dio je jako teško dokazati jer ni jedna strana neće o tome govoriti, a policija nije prisutna u tim društvenim krugovima. Elitna prostitucija je prilično zastupljena, sudeći prema nekim izvorima i javnom pogovoru, ali ostaje na razini priča. Zapaženi su i novi trendovi u vidu studentske prostitucije, gdje se studentice, da bi povećale svoj budžet, i na taj si način priskrbile markiranu robu, parfeme/kozmetiku, izlaske, telefone, povremeno prostituiraju. To se obavlja uglavnom u hotelima, motelima, u iznajmljenim stanovima, jahtama; cijene se u prosjeku kreću od nekoliko tisuća kuna (ovisno o klijentu i prostitutki, tj. dogovoru). Pozadina tih osoba je gotovo uvijek nesređena obiteljska situacija.

Policija Rijeka. U odnosu na elitnu prostituciju, postoje saznanja da toga ima, ali u pravilu se rijetko uspije kriminalistički obraditi, odnosno kazneno prijaviti. Ono što nam je poznato, djevojke dolaze uglavnom iz Zagreba u Rijeku, posebno u vrijeme turističke sezone u Opatiju, na jahte u marinu u lčićima, ili dolaze izvan Hrvatske, u pravilu iz Slovenije, Srbije i tako dalje. Iznosi su minimalno 1000 eura za tjedan dana. Djevojke se ukrcajavu na jahte pod paravanom hostesa, sobarica, domaćica i slično. Dokazivost je tu stvarno teška, jer čim jahta isplovi, policija više nije u mogućnosti prići brodu/jahti.

Policija Dubrovnik. Što se tiče elitne prostitucije, poznato je da postoji, međutim, uglavnom je na jahtama koje dolaze izvana i vraćaju se otkuda su došle. Najčešće se radi o organizaciji (organizator i djevojke) iz Zagreba, ili Srbije, Crne Gore, Ukrajine, Rusije, čak i Češke. Zbog specifičnosti organizacije na brodovima, jahtama, policiji je nedostupno, niti može otkrivati, niti procesuirati, niti dokazati. Prema nekim informacijama, često se radi o slučajevima „poznatih“ starleta, manekenki, kojima se ponekad i ne plaća u novcu (već poklonima i luksuznim provodima), a njima imponira biti viđene, ovisno kome pripada jahta, koja je klijentela i slično. Uglavnom su to inozemni klijenti i domaći imućniji gosti koji se ne zadržavaju duže vrijeme.

Policija Pula. Ovdje su marine, jahte i vlasnici jahti, koji uglavnom ne žive na području RH, te kad dolaze ovamo na godišnji odmor, unaprijed organiziraju djevojke. Saznanja ima i od kolega u Austriji o takvoj organizaciji na jahtama. Kontrola je, praktički, nemoguća, osim ako netko dojavu ili se obrati za pomoć. Dolazi se automobilima, ukrca na brod, otisne na more 70-ak dana, i nema nikakvog uvida u to. Iako sjede u restoranima, nepoznato je tko je kome što. Može se pretpostaviti kad 45-godišnjak, ili 50-godišnjak, 60-godišnjak sjedi s nekim od 20 do 30 godina o čemu se radi, ali dokaza nema.

Policija Zadar. U ljetnim mjesecima je dominantna elitna prostitucija, djevojke dolaze iz Srbije, Bosne, Ukrajine, i to, u pravilu, ide preko organizatora iz Zagreba i domaćih (poznatih u krim. miljeu, zahvaljujući procesuiranju na području Dubrovnika, Splita, Rijeke itd.). Stranci s organizatorima stupe u kontakt, oni dovezu djevojke i, u pravilu, to se isprati u redovnom izvidu koliko je moguće, no ako se ne poduzimaju posebne dokazne radnje, teško je dokazati kazneno djelo. Profil osoba u ovom najvišem obliku prostitucije je porijeklo iz Zagrebačke županije, uglavnom iz manekenskog kruga, tobožnja elita, čak i osobe poznate u javnom društvenom životu. Ima ih i iz drugih država, Srbije itd., ali nisu toliko poznate u njihovoj javnosti, a privuku ih obećanja o zaradi. Zarade jako dobar novac jer, u pravilu, dobivaju 1000 eura po danu. Prosjeck godina je od 18 do 28 godina, a ima svega, bilo je slučajeva i fakultetski obrazovanih djevojaka iz Srbije. Budući da je velik novac u pitanju, žele brzinski zaraditi, ne pozna ih ovdje nitko, a kod kuće nisu čak ni evidentirane za prostituciju. Iz istočnih zemalja, Ukrajine, Rusije su uglavnom srednje stručne spreme, još se nisu snašle pa su se odlučile baviti time. Na jahtama su cijene od 1000 - 2000 eura. Međutim, ima i domaćih djevojaka koje se ne bave prostitucijom, ali naslute ljeti dobru i laku zaradu, te uz pomoć kontakata u marinama, charter agencijama, dolaze do stranaca koji to traže. Oni koji su ih spojili budu također nešto sitno nagrađeni. Konzumenti usluga su uglavnom stranci, poslovni ljudi, u dosta slučajeva liječnici, apsolutno imućniji ljudi, koji to mogu platiti.

Gledajući osobne karakteristike ispitanica, uglavnom se u ovome obliku prostitucije radi o ženskim osobama sa srednjom stručnom spremom, dok su neke od njih bile i studentice u određenom trenutku. S obzirom na to da imaju neko zanimanje, prostitucijom se bave povremeno ili stalno radi popravljavanja imovinskog stanja, pri čemu su većinom odrastale u prosječnim obiteljima bez trauma. Razlog ulaska u svijet prostitucije je nedvojbeno financijske prirode - kao mogućnost popravljavanja osobne financijske situacije, omogućavanja „normalnog“ života svojoj obitelji, ili kao jedini izvor prihoda. Raspon starosti intervjuiranih osoba je od 29 do 37 godina, a tijekom razgovora se došlo do saznanja da se ovim oblikom prostitucije bave osobe srednjih godina (25 - 40). U odnosu na raširenost prostitucije u društvu, intervjuirane osobe nemaju saznanja o uličnoj prostituciji, no stava su da je prostitucija prilično zastupljena na srednjoj i visokoj razini (iako skromnih neposrednih saznanja). Podjednako se radi o samoorganiziranoj i organiziranoj prostituciji (kao u navedenim slučajevima), dok se „poslovanje“ odvija najčešće prema željama klijenata, ponekad u vlastitim stanovima, hotelima, na jahtama i slično, a samo pribavljanje klijenata i dogovori su uglavnom preporukama i javnim pogovorom. Kod ovog oblika prostitucije rijetko su zabilježeni nasilni ispadi ili slično (iako ima slučajeva), već bi se kao glavne odrednice prostitucije (pored navedenih) mogle izvesti sljedeće okolnosti: osobe pripadaju uglavnom srednjem sloju društva, ne odudaraju od zajednice u kojoj žive (osim standardom života koji nije u skladu s poznatim i „realnim“ primanjima koja ostvaruju), srednje životne dobi, neudane/ razvedene koje su se radi financijskih prilika u jednom trenutku odlučile za ovaj izbor. Uglavnom imaju određene planove, a s obzirom na to da povremeno rade i druge poslove uz prostituciju, omogućavaju si pristojan život kroz koji je moguće ostvariti neke svoje ciljeve i ambicije. Sve su stava za legalizaciju prostitucije, što govori i o njihovom odnosu prema pojavi i prihvatljivosti iste. Zaključno, temeljem provedenih intervjua s policijskim službenicima i prostitutkama, nedvojbeno je utvrđeno postojanje ovoga oblik prostitucije, no s obzirom na razinu i način

odvijanja, saznanja su manjkava i teško je donositi određene zaključke ili adekvatne procjene o raširenosti pojave (iako bi se moglo reći da je za ovu razinu značajnije zastupljeno organiziranje i posredovanje, kako proizlazi iz razgovora s policijskim službenicima, a što onda otvara pitanje organiziranog kriminala, potencijalno i droga i slično). Iz razgovora proizlazi da su takve osobe jako rijetko zahvaćene prekršajnim evidencijama, dok su u organiziranim oblicima, prema policijskoj praksi, evidentirane najčešće kao žrtve (osim ako nisu i organizatori), tako da službena statistika ne govori ništa značajno o ovoj razini prostitucije. Neuočljivost ovoga vida prostitucije od strane građana (te policijskih službenika), omogućava osobama koje se ovakvom prostitucijom povremeno ili na duže vrijeme bave da si osiguraju odličnu zaradu bez klasičnih negativnih reperkusija u odvijanju realnog, tj. svakodnevnog života. Pored toga, ukoliko osoba nije razvila ovisnost o opijatima ili sličnim sredstvima, te nije javno poznata (ili kompromitirana), postoji velika vjerojatnost da ostvari sve zacrtane planove kojima teži (najčešće su to dovršetak školovanja, normalno zaposlenje i osnivanje obitelji). Zanimljivost je ovoga vida prostitucije (iako je na malom uzorku) obiteljska situacija, gdje za razliku od prethodna dva, u ovoj skupini nije toliko izraženo majčinstvo i problem većeg broja djece (ili samohranost). Zaključno se još za ovu razinu prostitucije može dodati kako je izvjesno da će, uz sveopću komercijalizaciju i estradizaciju seksualnosti i spolnosti, značajan broj mladih i lijepih djevojaka, koje su se okušale u svijetu mode i izborima ljepote a nisu ostvarile svoja očekivanja, izvrsnu zaradu pokušati ostvariti i na ovaj način.

4. PRIKAZ OPĆIH SAZNAJNA I STAVOVA POLICIJE PREMA REGULATIVI TE NEKIH SPECIFIČNOSTI U POLICIJSKOM POSTUPANJU

Tablica 4. Opća saznanja policije, stav prema regulativi te specifičnosti u postupanju

	Opća iskustvena saznanja	Specifičnosti u postupanju / Regulativa / Stav o prostituciji
Zagreb	<p>Načini saznanja za prostituciju su najčešće: anonimnim dojavama stanara/građana, te kriminalističkim istraživanjima drugih kaznenih djela. Što se tiče statistike pojave, iskustveno se samo do 10 % pojave otkrije i prijavi, ostatak je u zoni tamne brojke. Slučajevi prostitucije muških osoba i homoseksualna prostitucija je skoro zanemariva, odnosno zabilježeno je jako malo slučajeva. Što se tiče trendova, ulična prostitucija postoji još samo na području centra (kako su u centru grada stanovi jako skupi, rijetki su slučajevi prostitucije u stanovima a putem oglasnika ili slično); iako je na ovom području bilo nekoliko klubova u kojima su plesale „zabavljačice“, kao i salona za masažu, odnosno spa centara, najčešće u sklopu hotela - nije bilo nikakvih konkretnih spoznaja o nekom obliku prostitucije. Dojam je da je trend u širenju kako srednje razine, tako i elitne prostitucije. Uz to se u zadnje vrijeme bilježi pojava usluge Cam seksa, gdje se za određeni novčani iznos tražitelju usluge ispunjavaju „želje“ i snima „uživo“, a uplate se često vrše ili u kriptovalutama, ili koristeći strane pružatelje usluge plaćanja (uplate se obično vrše elektronski). Novi trendovi se očituju i kroz angažiranje hostesa u noćnim klubovima, restoranima i dr., dio kojih se također bavi prostitucijom. Nisu zabilježeni značajniji oblici organizirane prostitucije (iako ima i takvih slučajeva), prvenstveno se radi o samoorganiziranom djelovanju ili više djevojaka zajedno. Najizraženije je to u Zagrebu, Splitu, Rijeci, Zadru, tj. većim centrima. U odnosu na nasilje kojeg je ranije bilo značajno, u posljednje vrijeme najčešće ženske osobe same dolaze organizatoru i traže da ih se primi/angažira.</p>	<p>Prilikom procesuiranja organizatori se evidentiraju za počinjenje kaznenog djela, dok se osobe koje se bave time prikazuju kao žrtve. Podvođene žene se ne prijavljuju jer ih se želi pridobiti kao svjedokinje protiv okrivljenika. U odnosu na „visoku“ prostituciju, bez odobrenih posebnih dokaznih radnji (PDR) ne može se ništa učiniti. A nijedna manekenka, glumica, pjevačica neće reći da je svoju karijeru gradila na tome. Čak i u slučajevima PDR-a je jako mali broj otkrivenih kd., iz razloga što se dogovara isključivo u nekom šifriranom obliku ili u osobnom kontaktu. Iako policija ne nadzire ciljano prostituciju na javnim mjestima, svaku se večer napravi krug tim lokacijama, ili autom ili pješice, dok se prekršajne prijave pišu samo radi udovoljavanja statistike, dok se manje - više pojavljuju iste osobe. Što se zakonskog uređenja tiče, četvero policajaca je mišljenja da bi ulični dio trebao i dalje ostati na razini prekršaja, zbog male društvene opasnosti, štete, dok bi trebalo poštožiti kazne za organizatore, kao i uvesti kažnjavanje osoba koje koriste spolne usluge.</p>
Split	<p>Mišljenja sam da je prostitucija u porastu, no sve je teže dokaziva. Gotovo svakodnevno se doznaje za nove prostitutke, čak i ulične, iako su najčešće takozvane call girls - one se oglašavaju u oglasniku (Mala vrata i City), odnosno na internetskim stranicama, te se navode i kontakt brojevi. Najčešće se navodi pružanje usluga masaže, međutim, kad se nazove, već prilikom prvog kontakta navodi se i cijena i vrsta seksualnih usluga (za policiju i postupanje je bitno da je bez poticanja). Pored toga, do informacija se dolazi i radom na terenu od informatora ili anonimne veze, a značajnu ulogu odrađuje i policijska analitika (telefonskih izlista), koja se usmjerava na osobe gdje postoji sumnja u prostituciju, no problem je u dokazivanju iste. Prema iskazima počiniteljica prekršaja, veća je potražnja ljeti zahvaljujući strancima, dok je u statistici prisutna velika tamna brojka. Same prostitutke vrlo često i nisu s područja županije, dosta ih je s područja Slavonije, Zagreba, Zagrebačke županije.</p>	<p>U slučaju kaznenih djela u vezi prostitucije, podvedene osobe se ne kažnjavaju, niti prekršajno. Iskustvo je da su one u početku nesuradljive, i s njima treba vremena, razgovarati jedan na jedan, dosta empatično, obazrivo, da bi se postigla suradnja. Glede postupanja, organiziraju se akcije i racije u klubovima za koje postoje određena saznanja da se u njima odvija prostitucija, dakle to su izvanredne akcije, međutim s minornim rezultatima. Najvišu razinu prostitucije je gotovo nemoguće dokazati bez posebnih dokazni radnji. Stav je da prostituciju treba legalizirati, omogućiti u ustanovama gdje će osobe koje to žele, i raditi, ali evidentirano i uz liječničku dokumentaciju.</p>

Osijek

U ovoj županiji prostitucija nije toliko zastupljena kao što je bilo prije jer je kraj puno siromašniji od ostatka države. U posljednjih pet godina bila su samo dva velika predmeta (gdje se radilo o PDR-u): podvođenje iz 2013., gdje su dvije prostitutke i same obavljale prostituciju, i k tome podvodile dvije žene, te 2011. gdje su lovci iz Srbije i iz Mađarske doveli na područje Baranje djevojke i podvodili ih, što je bilo odrađeno u okviru međunarodne prostitucije. Osobe koje se time bave odlaze na more u vrijeme turističke sezone, gdje se dosta zarađuje prema informacijama koje pristižu, i to najviše na područje Dalmacije ali i Istre (nije organizirano). Kad se vrate nakon sezone, sve ostaje u sferi prekršaja, oglašavaju se, mijenjaju brojeve telefona i slično (no manji ih je broj). Ima tek jedna ženska osoba koju je teško pronaći jer ne stanuje na prijavljenoj adresi, ali i to je tek prekršaj. Zaključno se može reći da je prostitucija u opadanju zbog teške ekonomske situacije u Slavoniji, iako je ima, no u sferi je prekršaja.

Od kada je 2015. samooglašavanje prestalo biti kazneno djelo, značajno je opala i statistika. Do tada se pratilo oglašavanje i javni pogovor (oglasnik Slavonska burza), gdje se, prateći dnevni tisak i oglasnik, učilo oglašavanje te išlo u procesuiranje (bilo 4 - 5 djela godišnje). Ozbiljna prostitucija se i ne može dokazati, osim PDR-om. Ja mislim da bi bilo bolje dekriminalizirati tu vrstu pojave, ili legalizirati, zbog ubiranja poreza i sprječavanja spolnih bolesti.

Rijeka

U prostituciji je visoka stopa recidivizma, u pravilu to nisu stabilne obitelji; ili su roditelji rastavljeni, ili su to „domska“ djeca, i te djevojke su određenoga asocijalnog ponašanja od njihove najranije mladosti. Konzumenti su najčešće srednji stalež, „normalni“ ljudi od nekakvih 18 godina pa do 60, 70, čak i više. Što se tiče njihovog zanimanja, i radnici na građevini, i doktori, i odvjetnici, različitih profila. U jeku turističke sezone ovamo uglavnom gravitiraju osobe iz Zagreba, Bosne i šire, a na pitanje tko bi bili organizatori, najčešći odgovor su lokalni pojedinci koji imaju veze i poznanstva (nisu nužno iz krim. miljea) te mogu doći do zainteresiranih klijenata. Stanje je prostitucije uglavnom (što se tiče tržišta i potražnje) isto, zasigurno se ne smanjuje.

Prema otkrivanju prostitucije se povremeno ide pojačano, ali u akcijama kriminalističkog istraživanja trgovanja ljudima, gdje je ženska osoba bila eventualno seksualno iskorištavana. Inače, prostitucija se uglavnom kažnjava prekršajno, više radi zadovoljavanja forme: djevojka bude uhićena nekoliko sati, ovisno koliko traje kriminalističko istraživanje, te Prekršajni sud izrekne u prosjeku 300 kuna kazne koju ona plati (žalibože postupanja i utrošenog vremena). U pravilu, akcija, postupanje podrazumijeva angažiranje najmanje tri policijska službenika. Statistika je manja zbog ukinuća kažnjavanja samooglašavanja iz 2015. Prostituciju bi trebalo legalizirati, država bi imala određene koristi u vidu plaćanja poreza i sl., a djevojke bi bile zaštićene. ZPPJRM ne prati duh vremena, kazne uopće nisu adekvatne.

Zadar

U Zadru nema organizirane prostitucije, osim u ljetnim mjesecima kada dolaze grupe sa strane, pojavljuju se svodnici iz Srbije i sjeverne Hrvatske, koji dovode prostitutke, uglavnom za „jahtaše“. Taj dio, odnosno te slučajeve, je teško dokazivati iz razloga što brod prije nego isplovi mora imati crew listu, listu putnika, i ako su one prijavljene kao putnici na brodu (a najčešće jesu), to je otežavajuća okolnost za dokazivanje. Što se tiče stranaca, oni rezerviraju brod ali automatizmom; agencija rezervira s brodom i 3 - 4 prostitutke koje dolaze iz Ukrajine, Rusije, tj. istočnih zemalja, stavlja ih na crew listu kao putnice, i tu je, u smislu kaznenopravnog dokazivanja, teško što dokazati (eventualno u slučaju priznanja). Uglavnom se radi o sporazumnoj prostituciji (bez prisile), ali to je, recimo tako, tranzitna prostitucija, nije domicilno stanovništvo. Informacije koje imamo s terena govore da je trenutno u Zadru jako teško doći do prostitutke. U pravilu, poslovni ljudi naručuju preko oglasnika prostitutke koje dolaze iz Zagreba. S obzirom na turizam, prostitucija je porasla, jer potražnja određuje i ponudu.

Odjel organiziranog kriminala je preuzeo kompletno postupanje, pored kaznene, rade i prekršajne inkriminacije u odnosu na prostituciju. Pored kd. prostitucije, cilj je da se dokaže i eventualno trgovanje ljudima itd., odnosno uvijek se to promatra i istražuje povezano. U ljetnim mjesecima sigurno se ne uspijeva pokriti sve, već na jedno otkriveno djelo dolaze tri, prema našoj procjeni.

Prostituciju bi trebalo legalizirati, da se uredi stvari, plaćanja državi, i vodi evidencija. Prisila i trgovanje ljudima bi trebalo ostati kažnjivo.

Pula

Prema nekim saznanjima koja dolaze do policije, prostitucija je u laganom porastu. Kod nas postoje sporadični slučajevi prostitucije, te se ne može definirati kao nekakva značajnija pojava, a jedan od razloga je što je državna granica udaljena 10 km, Trst 110 km, Venecija 150 km i onda djevojke koje žele raditi takve stvari, naravno kako neće raditi u Istri koja broji 250 tisuća stanovnika, nego će otići do Milana koji ima 4,5 milijuna, odraditi posao i vratiti se nazad, kao i kupci.

U praksi je problem i identifikacija prostitucije; moraju se istraživati internetske stranice, ili stranice za kontakte pa istraživati oglase, pa onda locirati i opet istraživati, a na kraju se najčešće radi o djelima koja spadaju u prekršajnu domenu. Što se tiče legalizacije ili dekriminalizacije, apsolutno nisam za to, jer nema jasne svijesti koliki stoji kriminal i kriminalne organizacije u pozadini toga.

Dubrovnik

Stanje prostitucije je manje - više jednako posljednjih 10-ak godina, osim što je elitna postala društveno prihvatljivija na određeni način. U zimskim mjesecima, kad je turizam slabiji, ponuda je prostitucije zanemariva, tako da sve, zapravo, ovisi o potražnji. Tek je jedan lokalni građanin pod nadzorom, jer je kao počinitelj u međunarodnoj prostituciji bio uhićen u Zagrebu, a ljeti boravi na području Dubrovnika. Povremeno postoje informacije iz hotela (s recepcije), o djevojkama koje kratko tu borave s nekim starijim osobama, no nije dokazano da bi se radilo o prostituciji.

Otegotna okolnost za otkrivanje i dokazivanje djela je komunikacija internetskim platformama, WhatsApp-om, Snapchat-om, Viber-om, i slično. Zakonska regulativa je prikladna i treba ju zadržati, no iskustvo je da je prostitucija često usko povezana s ostalim oblicima kriminala, pogotovo kriminala droga.

Temeljem prethodno prezentiranih odgovora na pitanja policijskih službenika, u odnosu na načine saznanja o počinjenju kaznenih djela u vezi prostitucije, generalno je potvrđeno da se radi najčešće o anonimnim dojavama stanara/građana, te sporadično kroz kriminalistička istraživanja drugih kaznenih djela (kada se dođe do saznanja o postojanju prostitucije) te redovnim policijskim radom (pri čemu nisu prikupljeni podaci kako bi se radilo o planiranom i pojačanom postupanju po fenomenu prostitucije u određenim dijelovima godine). Pojava je većim dijelom u sferi tamne brojke te se samo manji dio zahvati službenim postupanjima, dok su slučajevi prostitucije muških osoba i homoseksualna prostitucija jako rijetki (malo je saznanja o istome). Ulična je prostitucija također jako rijetka i postoji još samo na području centara nekoliko većih gradova (uz visoku stopu recidivizma). Novi trendovi i modaliteti se očituju u angažiranju hostesa u noćnim klubovima, restoranima i dr., dio kojih se također bavi prostitucijom, dok nisu zabilježeni (nema saznanja) značajniji oblici organizirane prostitucije (osim u ljetnim mjesecima, no ista je teško dokaziva). Zabilježena je značajna mobilnost osoba koje se bave prostitucijom, naročito u ljetnim mjesecima (kako u veće gradove tijekom godine, tako i povezano s ljetovanjem i radom na moru); najznačajnije je zastupljena u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Zadru te se rijetko radi o slučajevima prisilne prostitucije/podvođenja. U odnosu na kazneni progon, prilikom prijavljivanja organizatori se evidentiraju za počinjenje kaznenog djela, dok se osobe koje se bave time najčešće prikazuje kao žrtve (podvođene osobe se u tim slučajevima najčešće ne prijavljuju prekršajno jer ih se želi pridobiti kao svjedoke protiv okrivljenika). Iako policija ne nadzire ciljano prostituciju na javnim mjestima, povremeno se provodi nadzor lokacija za koja postoje saznanja o odvijanju prostitucije, dok se ženske osobe povremeno prekršajno prijavljuju radi statističkih pokazatelja nadležne policijske postaje (uglavnom se prijavljuju iste osobe). Najvišu razinu prostitucije je gotovo nemoguće dokazati bez posebnih dokazni radnji. Promišljanja o zakonskom uređenju su različita, pored zadržavanja prekršajnog sankcioniranja uz uvođenje sankcioniranja i korisnika usluge, ima inicijativa za legalizaciju (i dekriminalizaciju), dok je većina za propisivanje oštrijih/težih kazni za organizatore.

5. DISKUSIJA

Prilikom provođenja intervjua s ženskim osobama koje se bave prostitucijom, stekao se određeni dojam koji se odnosi na crte ličnosti sugovornica (uz nužnu ogradu kako nije bilo moguće vršiti opsežna testiranja crta ličnosti zbog prirode razgovora i osjetljivosti situacije). Naime, dok su sugovornice s ulične razine prilikom razgovora o samom „poslu“ izražavale stanoviti prijezir (i prema „poslu“, i prema klijentima), sugovornice sa srednje razine su bile razgovorljivije i indiferentnije prema tome. Sugovornice, pak, koje se prostitucijom bave na visokoj razini, često su spominjale poznate klijente iz javne sfere života, njihove seksualne sklonosti i svoje

'specijalnosti' zbog kojih su imale i određen broj stalnih klijenata (pa i višu cijenu). Prema navedenom, stekao se dojam o prihvatljivosti i pozitivnom pogledu na prostituciju srednje i visoke razine (moguće radi kontroliranja izloženosti, dojam je kako im mogućnost prihvatanja/ odbijanja klijenata daje sigurnost, odnosno utječe na pogled prema pružanju seksualnih usluga), iako su sve na kraju izjavile kako bi se time prestale baviti čim prikupe ciljanu količinu financijskih sredstava.

Pregledom izvješća Ministarstva unutarnjih poslova po godinama za kaznena djela povezana s prostitucijom 2009. - 2020., i prosječni broj prijavljenih kaznenih djela (86), kao i prosječni broj prijavljenih prekršaja (32) u razdoblju 2010.-2020. (Ministarstvo unutarnjih poslova, 2021), stvara se dojam kako je fenomen prostitucije zapravo iznimno rijetka pojava u Hrvatskoj, odnosno ukazuje na možebitno vrlo visoku tamnu brojku. Samo medijsko praćenje i izvještavanje o prostituciji ukazuje kako je fenomen puno dinamičniji, i kako statistički podaci ne otkrivaju stvarno stanje prostitucije. Lovrinčević i sur. (2015) navode kako se neslužbeno procjenjuje da se u Hrvatskoj prostitucijom bavi od 3 do 5 tisuća žena. U svom radu su iznijeli procjene kako je u razdoblju 2008.-2013. godine procijenjeni prosječni godišnji prihod od prostitucije u Hrvatskoj iznosio oko 1,2 milijarde kuna (za izračun su koristili parametre kako je procijenjeni broj profesionalnih prostitutki 1500, običnih 2200 i elitnih 300, što se onda zbrajalo kroz procijenjeni broj od 250 radnih dana po godini, cijene po odnosu i broja odnosa po prethodno definiranim oblicima prostitucije 1500/4 odnosa/500 kn; 2200/3 odnosa/500 kn; 300/1 odnos/3500 kn).

Prethodno navedeni podaci pokazuju kako statističke, tako i fenomenološke manjkavosti glede pojavnih oblika prostitucije u Hrvatskoj, odnosno, dominiraju zastarjele podjele i gledišta na prostituciju. Stoga provedeno istraživanje donosi novi pogled i saznanja (uz ograničenja navedena u uvodu ove glave te naznačena u fusnoti br. 5 i 6.), kao i projekt Instituta Ivo Pilar, gdje se kroz empirijsko istraživanje prostitucije u odnosu na etiologiju i fenomenologiju prostitucije, došlo do spoznaja koja su u značajnoj razini podudarna. Iako su provedeni neovisno jedno od drugoga, saznanja i zaključci tim više mogu biti dobar smjerokaz provoditeljima politika pri kreiranju nekog novog smjera (jer je ovaj sadašnji nedostatan). U odnosu na međunarodna istraživanja, analizom i usporedbom cijena usluga u izvješću *A Havocscope Report* (2015) proizlazi kako nema značajnijih odstupanja u Hrvatskoj, naime, cijene su ovisno o razini prostitucije na približno istoj razini, kao i spolna zastupljenost pružatelja tih usluga u odnosu na Europu (gdje žene čine 87 %, muškarci 7 % i transrodne osobe 6 % (Danna, 2014), dok su etiološki i fenomenološki aspekti prostitucije u visokom stupnju međuovisnosti sa stupnjem razvoja društva (primarno ljudskih prava i sloboda te ekonomskog razvoja i dr.) i načinom uređenja fenomena prostitucije.

U odnosu na prethodnu podjelu prostitucije na razine i njihove karakteristike, za uličnu prostituciju je nedvojbeno kako sustav nema adekvatnu strategiju u tome pogledu, osim povremenoga prekršajnog kažnjavanja, tako da su osobe koje se bave ovim vidom prostitucije prepuštene same sebi. Jednom kada uđu u „spiralu propadanja“, iz nje se gotovo sigurno ne izvlače dok god im to zdravstvene mogućnosti pružaju, kao i mogućnost pribavljanja bilo kakve zarade od prostituiranja. U odnosu na prethodna istraživanja i radove u Hrvatskoj, utvrđeno je kako je ovaj oblik prostitucije gotovu u potpunosti nestao. Prostitucija srednje razine je zapravo dominantni oblik prostitucije u Hrvatskoj, a nakon Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 056/2015), kada je samooglašavanje prestalo biti kazneno djelo (ostala

je mogućnost prekršajnog sankcioniranja), smanjenje rizika od djelovanja represivnog sustava je pored ostalih čimbenika bio dodatni za daljnje širenje. Prostitucija visoke razine je u fokusu novih komunikacijskih kanala i medija prepunih „uspješnih“ ljepotica koje žive „na visokoj nozi“, tako da je suvremeno doba omogućilo prostituciji na visokoj razini izdašno reklamiranje, te se često postavlja pitanje radi li se u ovim slučajevima uopće o prostituciji kada su društveni razvoj i trendovi utrljali put poimanju takvog ponašanja kao potpuno prihvatljivog.

ZAKLJUČAK I PRIJEDLOZI

Temeljem provedenog istraživanja, neosporno je kako je prostitucija zastupljena i u Hrvatskoj, no s obzirom na razinu i način odvijanja, saznanja su manjkava te je teško doći do podataka temeljem kojih bi se mogla napraviti kvalitetna procjena o raširenosti pojave. Saznanja se, zapravo, najviše crpe iz medija i javnog pogovora, naročito kada poznate „starlete“ i osobe sličnih profila osvanu na internetskim portalima (ili u drugim medijima) u kompromitirajućim situacijama, koje ukazuju na stvarno stanje i pokazuju realnost koja egzistira iza „proizvoda“ koji se prezentira. Neuočljivost ovog oblika prostitucije među građanima i u sustavu omogućava osobama koje se time povremeno ili na duže vrijeme bave odličnu zaradu bez klasičnih negativnih reperkusija u odvijanju realnog, tj. svakodnevnog života. Pored toga, ako osoba nije razvila ovisnost o opijatima ili sličnim sredstvima, te nije javno poznata (ili kompromitirana), postoji velika vjerojatnost da ostvari sve zacrtane planove kojima teži (najčešće su to dovršetak školovanja, normalno zaposlenje i osnivanje obitelji).

Moguće društvene intervencije (unaprjeđenja) bi se, prije svega, trebale odnositi na poboljšanje položaja osoba koje se bave pružanjem seksualnih usluga (primarno na najnižoj razini). S obzirom na to da je istraživanje ukazalo kako se uličnom prostitucijom bavi mali broj osoba (najčešće teških životnih sudbina, egzistencijalno ugroženih te da bavljenje uličnom prostitucijom ostavlja na njih značajne psihofizičke posljedice, tako da je razborito tvrditi da ih ulična prostitucija u konačnici osobno pogađa), njih bi trebalo dobro osmišljenim psihosocijalnim programima i mjerama pomoći skloniti s ulice (omogućiti im izlazak iz svijeta prostitucije i pomoći pri iznalaženju drugih načina zarađivanja za osnovne životne potrebe). Stoga bi u ovim slučajevima trebalo promisliti o rješenju po uzoru na dekriminalizaciju posjedovanja droge za osobnu uporabu, gdje bi se naglasak stavio na tretman, a ne na kažnjavanje (s obzirom da rezultati provedenog istraživanja upućuju na zaključak o kriminalno-političkoj neopravdanosti kažnjavanja ulične prostitucije).⁹ U tom kontekstu, jednako zakonodavno tretiranje svih prezentiranih oblika prostitucije (imajući u vidu sve sličnosti i razlike osoba po razinama) ostaje tema za raspravu i prostor za eventualne promjene, imajući u vidu razloge kriminalne politike. U odnosu na prostituciju srednje i, primarno, visoke razine, uloga odgoja i obrazovanja u smislu prevencije upuštanja u prostituciju je krucijalna, za što je potrebno senzibilizirati društvo (osobito mlade) povremeno i kroz ciljane kampanje.

Postojeće zakonodavno uređenje prostitucije, prvenstveno Zakon o prekršajima protiv javnog

⁹ Bilo bi prikladno založiti se za rješenje po kojemu bi MUP (Ravnateljstvo policije) izdalo naputak policajcima na terenu da mandatno odustaju od prijavljivanja ulične prostitucije. Takvo rješenje zasigurno ne bi dovelo do širenja ulične prostitucije, jer bi svaki organizirani oblik i dalje bio izložen kaznenom progonu, dok bi se za situacije ulične prostitucije gdje su utvrđene drugačije okolnosti nego iz istraživanja, dopuštala mogućnost odgovarajućeg sankcioniranja.

reda i mira (NN 5/90, 30/90, 47/90, 29/94) je potrebno unaprijediti i modernizirati, na način da bi se sankcionirao i kupac seksualnih usluga. Sankcioniranje korisnika usluga predstavlja trend u suvremenim zakonodavstvima i vođeno je kriminalno-političkim težnjama za suzbijanjem potražnje. Sagledavajući aktualno zakonsko uređenje prostitucije i moguće promjene koje zazivaju razni akteri koji se bave navedenim područjem, postojeće zakonodavno uređenje prostitucije u Hrvatskoj odražava sliku društva u kojemu prostitucija nije prihvatljiva (za što bi se moglo nabrojati značajan broj argumenta za i protiv, no to nije tema ovoga rada). Problemi koji se javljaju u drugim europskim državama koje se na različit način (drugačije nego u RH) odnose spram fenomena prostitucije ukazuju kako ni približno nema jednostavnog i „uspješnog“ rješenja ovoga slojevitog problema, i kako model kriminalizacije predstavlja samo jedan (pored drugih aktualnih) od mogućih načina iznalaženja optimalnog rješenja. Evidentno je kako je odabir jednog od postojećih modela prvenstveno političko, ideološko, pa i svjetonazorsko pitanje, prilikom čega ostaje dojam da pristup *one size fits all*, pri odabiru jednog od modela, zanemaruje regionalne i nacionalne sociološke, kulturološke, ekonomske, pa i vjerske tekovine. Upravo u takvim situacijama, i pri konceptualnom opredjeljenju za jedan od navedenih modela, valja poći od imperativa *evidence based crime policy* te temeljem znanstvenih kriminoloških spoznaja osmisлити optimalno rješenje u danim prostornim i vremenskim okvirima.

Literatura

- A Havocscope Report (2015). *Black Market Crime. Prostitution: Prices and Statistics of the Global Sex Trade*, Havocscope Books.
- Adair, P. & Nezhyvenko, O. (2017). *Assessing how large is the market for prostitution in the European Union*. *Ethics and economics*, 14 (2), 116-136.
- Brussa, L. et al. (2009). *Sex work in Europe. A mapping of the prostitution scene in 25 European countries. European Network for HIV/STI Prevention and Health Promotion among Migrant Sex Workers*. TAMPEP international Foundation, Amsterdam.
- Danna, D. (2014). *Report on prostitution laws in the European Union*, Milano.
- Derenčinović, D. & Getoš, A. (2008). *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*. Zagreb. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Espinosa Narag, R. & Royo Maxwell, S., Prostitution (572.-580.) In Miller, J. M. (2009.) *21st Century Criminology: A Reference Handbook*, Sage, California.
- Getoš Kalac, A. i Pribisalić, D. (2020.) *Tamna i svijetla strana tamne brojke kriminala: o izazovima istraživanja nepoznanica i blagoslovu neznanja*. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 70 (5), 637-673.
- Hope Ditmore, M. (2006). *Encyclopedia of Prostitution and Sex Work*, Greenwood Press, London.
- Hrvatski jezični portal. Dostupno na <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=search>. [12.2.2019.]
- Kazneni zakon, *Narodne novine* 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23.

- López-Ibor, R. A., Gomez, F. & Franco, Y. (2007). *Regulating Prostitution: A Comparative Law and Economics Approach*, Documento de trabajo, FEDEA.
- Lovrinčević, Ž, Mikulić, D. & Orlović, A. (2015.) *Ekonomski aspekti industrije poroka u Hrvatskoj*, Društvena istraživanja: časopis za opća društvena pitanja, Vol. 24 No. 2, Zagreb.
- Mihaljević, P. (2021). *Kriminološka i kaznenopravna analiza prostitucije u Hrvatskoj*, doktorska disertacija, Pravni fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.
- Palacios, W. R. (422.-427.) *Fieldwork: Observation and Interviews*. U: Miller, J. M. (2009.) *21st Century Criminology: A Reference Handbook*, Sage, California.
- Radačić, I. i sur. (2019-2023). *Regulacija prostitucije u Hrvatskoj*, Institutu društvenih znanosti „Ivo Pilar“, Hrvatska zaklada za znanost, projekt br. IP-2018-01-3878.
- Schulze, E. i sur. (2014.). *Sexual exploitation and prostitution and its impact on gender equality*, European Parliament, Brussels.
- Ministarstvo unutarnjih poslova (2021). *Statistika MUP-a i Bilteni o sigurnosti cestovnog prometa*. Dostupno na <https://mup.gov.hr/>. [13.6.2021.]
- Wehinger, F. (2011). *Illegale Märkte: Stand der sozialwissenschaftlichen Forschung*. MPIfG Working Paper 11/6. Forschungsbericht aus dem MPIfG Max-Planck-Institut für Gesellschaftsforschung, Köln.
- Weitzer, R. (2000). *Sex for Sale: Prostitution, Pornography, and the Sex Industry*, Routledge, New York.
- Weitzer, R. (2012). *Legalizing Prostitution: From Illicit Vice to Lawful Business*. New York University Press, New York.
- Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, *Narodne novine*, br. 5/90, 30/90, 47/90, 29/94.

SOME PHENOMENOLOGICAL ASPECTS OF PROSTITUTION IN CROATIA**Preliminary note****Abstract**

The paper presents the results of a qualitative analysis of prostitution in Croatia according to the prostitution categorisation into low, medium and high-level prostitution. The goal of the conducted study and this paper is to provide an in-depth insight into prostitution phenomenology, and based on that, on influencing factors, as well as about the possible directions of prevention regarding the etiology of prostitution. For the purpose of transparency and systematic presentation, semi-structured interviews with persons engaged in prostitution and police officers engaged in the prevention of prostitution were divided into mentioned prostitution categorisation and thematic division of the questionnaire was carried out according to the questionnaire presented in the introduction and presented in a table for the sake of transparency, after which the analysis strives to bring out conclusions about the possible patterns of the phenomenon itself. In addition, at the end of the research, the table shows the general police officers' knowledge of the phenomenon of prostitution, their attitudes regarding the phenomenon itself and the current legislative framework. The results of research and analysis show that street prostitution has almost disappeared in Croatia, while medium-level prostitution is dominant because it offers a significantly higher level of protection and safety (both physical and from stigmatization, as well as police detection). High-level prostitution is more in the focus of new communication channels and media full of "successful" beauties who live "on the high side", and most often it is about women who have a certain legal "occupation/profession", while they engage in prostitution occasionally in order to improve their financial situation, while most of them grew up in average families without detected trauma or victimization.

Keywords: prostitution, levels of prostitution, trends, Croatia

Podaci o autorima

Dr sc. Pero Mihaljević, predavač u naslovnom nastavnom zvanju na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu. E-mail: p_mihaljevic@yahoo.com.

Prof. dr sc. Anna-Maria Getoš Kalac, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. E-mail: agetos@pravo.hr.